

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสร้างแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเล่นเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความก้าวหน้าทางการเรียนสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3-4 ปี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546
 - 1.1 สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
 - 1.2 ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย
 - 1.3 หลักการ
 - 1.4 จุดหมาย
 - 1.5 คุณลักษณะตามวัย
 - 1.6 ระยะเวลาเรียน
 - 1.7 สาระการเรียนรู้
 - 1.8 การจัดประสบการณ์
 - 1.9 การประเมินพัฒนาการ
2. นิทานกับกาพย์พัฒนาเด็ก
 - 2.1 ความหมายของนิทาน
 - 2.2 จุลค่าของนิทาน
 - 2.3 จุดมุ่งหมายการเล่นนิทาน
 - 2.4 ประเภทนิทานสำหรับเด็ก
 - 2.5 ประเภทนิทานที่เด็กชอบ
 - 2.6 ลักษณะนิทานที่เด็กสนใจ
 - 2.7 นิทานที่เหมาะสมกับเด็ก
 - 2.8 การเลือกนิทาน

2.9 เทคนิคการเล่านิทาน

2.10 การเลือกสื่อประกอบการเล่านิทาน

3. ความคิดสร้างสรรค์

3.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

3.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

3.3 ทฤษฎีและองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

3.4 ลักษณะกระบวนการความคิดสร้างสรรค์

3.5 พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์

3.6 ลักษณะของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์

3.7 หลักการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

3.8 การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

3.9 กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

3.10 อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์

3.11 บทบาทของครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

3.12 การวัดความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

4. แผนการจัดประสบการณ์

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลักสูตรที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 0-5 ปี (3 ปี 11 เดือน 29 วัน) การกำหนดหลักสูตรขึ้นเพื่อให้ผู้จัดการศึกษาในระดับนี้ใช้เป็นแนวทางให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศในด้านของการจัดที่เหมาะสมกับธรรมชาติของกระบวนการศึกษา วัย และพัฒนาการของเด็กถูกต้องตามหลักวิชาการและกฎหมาย สอดคล้องกับนโยบาย รวมทั้งเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546, 2546:ความนำ) กล่าวไว้ดังนี้

1.1 สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จัดเป็น 2 ช่วงอายุ คือ หลักสูตรสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี (หมายถึงเด็กอายุตั้งแต่ 2 ปี 11 เดือน 29 วัน ลงไป) และหลักสูตรสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี (หมายถึงเด็กอายุตั้งแต่ 3 ปี ถึง 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) หัวข้อสำคัญที่กำหนดในหลักสูตรประกอบด้วย ปรัชญา การศึกษาปฐมวัย หลักการ จุดหมาย คุณลักษณะตามวัย สาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ การประเมินพัฒนาการ การจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมาย และการเชื่อมต่อของการศึกษาปฐมวัยกับการศึกษาระดับที่สูงขึ้น การกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงาน

1.2 ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยเป็นแนวคิด ความเชื่อ ที่กำหนดชี้แนะ นำมาใช้ในการจัดหลักสูตรซึ่งแนวคิดหรือความเชื่อต่างๆ ของนักการศึกษาที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็กและบริบทต่างๆ ที่แวดล้อมตัวเด็ก ปรัชญาการศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดหลักสูตรและนำไปสู่การจัดการศึกษาในสถานศึกษา

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยกำหนดไว้ดังนี้

“การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม”

1.3 หลักการ

จากปรัชญาการศึกษาปฐมวัย นำมากำหนดเป็นหลักการในการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาต้องยึดเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ

1.3.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท

1.3.2 ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

1.3.3 พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมตามวัย

1.3.4 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

1.4 จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่จะเกิดขึ้นกับเด็กหลังจากจบหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แต่สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ไม่กำหนดเป็นมาตรฐาน เนื่องจากไม่ต้องการให้เกิดความกังวลใจกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กที่จะต้องเข้มงวดในการประเมินให้ได้ตามมาตรฐาน รวมทั้งเด็กในวัยนี้มีพื้นฐานทางอารมณ์แตกต่างกันมาก ต้องใช้การสังเกตและความยืดหยุ่นตามสถานการณ์

การกำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดไว้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านและเหมาะสมกับวัยสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ดังนี้

1.4.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี

1.4.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรงใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน

1.4.3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข

1.4.4 มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตใจที่ดีงาม

1.4.5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย

1.4.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

1.4.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย

1.4.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.4.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

1.4.10 มีกระบวนการในการคิดและการแก้ปัญหาเหมาะสมกับวัย

1.4.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

1.4.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

1.5 คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการต่างๆ ด้านตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ หลักสูตรกำหนดคุณลักษณะตามวัยไว้ เพื่อความสะดวกของครูหรือพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก ไว้ใช้เป็นแนวทางในการสังเกตพัฒนาการเด็ก ซึ่งจะพบว่าเด็กจะมีพัฒนาการช้าหรือเร็วต่างกัน เมื่อถึงวัยนั้นๆ แล้วไม่เกิดจะได้หาทางช่วยเหลือโดยการกระตุ้นหรือบางครั้งอาจต้องปรึกษาแพทย์ต่อไป

1.6 ระยะเวลาเรียน

ระยะเวลาเรียนสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ไม่ได้กำหนดไว้ แต่สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี กำหนดไว้ 3 ปี โดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุที่ผู้เรียนเข้าเรียน เช่น ถ้าเข้าเรียนอายุ 3 ปี จะเรียน 3 ปี คือ อนุบาล 1-3 ถ้าเข้าเรียนอายุ 4 ปี จะเรียน 2 ปี คือ อนุบาล 1-2 หรือถ้าเข้าเรียนอายุ 5 ปี จะเรียน 1 ปี เป็นต้น ดังนั้น การพาเด็กไปเข้าเรียนจึงต้องคำนึงถึงระบบการจัดการศึกษา การจัดชั้นเรียนของสถานศึกษา และอายุของเด็ก

1.7 สารการเรียนรู้

สารการเรียนรู้ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ทั้งนี้สารการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม จะไม่เห็นเนื้อหา การท่องจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการจำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่จำเป็นสำหรับเด็กที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ประกอบด้วย

1.7.1 ประสบการณ์สำคัญ

ประสบการณ์สำคัญเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้ โดยให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกันด้วย ประสบการณ์สำคัญมีดังนี้

1.7.1.1 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่

- 1) การทรงตัวและประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่
- 2) การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก
- 3) การรักษาสุขภาพ
- 4) การรักษาความปลอดภัย

1.7.1.2 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

ได้แก่

- 1) คนตรี
- 2) สุนทรียภาพ
- 3) การเล่น
- 4) คุณธรรม จริยธรรม

1.7.1.3 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่

1) การเรียนรู้ทางสังคม

1.7.1.4 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่

1) การคิด

2) การใช้ภาษา

3) การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ

4) มิติสัมพันธ์ (พื้นที่ / ระยะ)

1.7.2 สารที่ควรเรียนรู้

สารที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำ ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นตามให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก สารที่เด็กอายุ 3-4 ปี ควรเรียนรู้ มีดังนี้

1.7.2.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่างๆ วิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี

1.7.2.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรได้มีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องหรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

1.7.2.3 ธรรมชาติรอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ

1.7.2.4 สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่างๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่างๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

1.8 การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์เป็นการอบรมเลี้ยงดูและจัดกิจกรรมต่างๆ ตามหลักการของหลักสูตร โดยนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันให้เกิดความสมดุลทุกด้าน ทั้งด้านเวลา การใช้กำลังกาย ความคิด สถานที่ และวิธีการจัดกิจกรรมประจำวันแต่ละวัน ควรจัดให้ครอบคลุมทุกเรื่อง ได้แก่

การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาสังคมนิสัย การพัฒนาการคิด การพัฒนาภาษา และการส่งเสริมจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ การเรียกชื่อกิจกรรมต่างๆ อาจกำหนดได้ตามความเหมาะสม เช่น กิจกรรมเสรีหรือการเล่นตามมุม กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ หรือกิจกรรมในวงกลม กิจกรรมกลางแจ้ง เกมการศึกษา ฯลฯ

1.9 การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการของเด็กต้องประเมินให้ครบทุกด้าน เพื่อนำผลมาพัฒนาเด็ก โดยใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การบันทึกพฤติกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ ฯลฯ ไม่เน้นการใช้ข้อสอบ วัตถุประสงค์การประเมินเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและประเมินอย่างเป็นระบบ

หลักสูตรสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี ผู้ใช้ส่วนใหญ่ คือ ครู และผู้ดูแลเด็กในสถานศึกษา สถานพัฒนาเด็ก ทั้งการศึกษาในระบบและตามอัธยาศัย (โดยครอบครัว) ในส่วนของการศึกษาในระบบสถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เชื่อมโยงกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (หลักสูตรแกนกลาง) และผนวกกับการจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ ภูมิปัญญา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของชุมชนและท้องถิ่น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ถือเป็นกรอบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่ผู้จัดทุกคนควรศึกษาทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง จนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง การจัดการศึกษาตามหลักสูตร ถือว่าเป็นการพัฒนา และส่งเสริมให้เด็กเป็นคนที่มีความดี มีคุณ ค่านิยมสังคมและประเทศชาติในอนาคต

2. นิทานกับการพัฒนาเด็ก

เด็กทุกยุคทุกสมัยชอบฟังการเล่านิทานและการเล่าเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษาชอบฟังนิทานและการเล่าเรื่องกันมากแม้ว่าเนื้อเรื่องจะเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยก็ตาม การเล่านิทานหรือการเล่าเรื่องมีประโยชน์และคุณค่าต่อเด็กเป็นอย่างมาก การที่ครูเป็นผู้ใหญ่ได้ใกล้ชิดเด็กโดยการเล่านิทานหรือเรื่องราวต่างๆ จะเป็นเครื่องช่วยให้เข้าใจเด็ก ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังจะมีประโยชน์ในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับเด็กหลายประการ

2.1 ความหมายของนิทาน

นิทานและการเล่าเรื่องเป็นการเล่าเรื่องราวที่เล่าต่อๆ กันมาเป็นเวลานาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลินและให้ความรู้ เพื่อให้เป็นคนดีอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และบางครั้งก็สอดแทรกคติหรือคุณธรรมเพื่อสอนใจไปด้วย ดังที่มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

กิ่งแก้ว อรรถากร (2534:448) กล่าวว่า นิทาน คือ เรื่องเล่าทั่วไปมิได้ตั้งใจแสดงประวัติกความเป็นมาอะไร จุดใหญ่ต้องการเล่าเพื่อความสนุกสนาน แต่บางครั้งก็สอดแทรกคติเพื่อสอนใจ

ไพพรรณ อินทนิล (2534:11) ได้ให้ความหมายของนิทานไว้ว่า นิทาน คือ เรื่องราวที่เล่ากันมาแต่สมัยโบราณ ซึ่งตรงกับคำว่า “นิทานกถา” ในภาษาบาลี ส่วนคำว่า “นิทาน” ของภาษาไทยแปลว่า เรื่องเดิม เรื่องที่ผูกขึ้นและเรื่องที่ย่างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2539:55) ได้กล่าวว่า นิทาน หมายถึง การเล่าเรื่องให้เด็กฟังและสนทนาโต้ตอบ อภิปรายซักถาม แสดงความคิดเห็น และแสดงท่าทางประกอบเรื่องราวหรือประสบการณ์รอบตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการเล่า

จากความหมายข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า นิทาน หมายถึง สิ่งที่ทำให้ความสนุกสนานเป็นที่ชื่นชอบของเด็กและผู้ใหญ่ นิทานบางเรื่องเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบเนื่องต่อกันมาเป็นทอดๆ จนกระทั่งถึงปัจจุบันและเนื้อเรื่องของนิทานที่นำมาเล่านี้เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก เมื่อเด็กได้ฟังนิทานทำให้เกิดการเรียนรู้ นิทานสำหรับเด็กควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดีงามนอกจากนี้ยังเป็น การสร้างความสัมพันธ์ ความใกล้ชิดผูกพันระหว่างผู้เล่ากับเด็ก ทำให้ผู้เล่าเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเด็กขณะที่เล่าเด็กจะคิดจินตนาการเข้าใจซึมซับรับรู้ แยกแยะในสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

2.2 คุณค่าของนิทาน

พื้นฐานของวิชาศึกษาดั้งแต่อดีต คนในสมัยโบราณใช้นิทานในการปลูกฝังทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งการอบรมสั่งสอน และปลูกจิตสำนึกในด้านต่างๆ โดยผ่านนิทานทั้งสิ้น นิทานจะมีคุณค่าเมื่อใช้ตามวัตถุประสงค์ คือ เพื่อสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก เพราะโดยธรรมชาติเด็กชอบฟังนิทานมาก เพื่อผ่อนคลายความคับข้องใจของเด็กหรือคลายอารมณ์เครียด ทำให้เด็กมีสมาธิในการฟัง ทำให้ช่วงความสนใจมีมากขึ้น ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและมีพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เหมาะสมกับวัย ส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาและความคิดสร้างสรรค์จินตนาการ ส่งเสริมความกล้าพูด กล้าแสดงออก เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ช่วยให้ผู้ใหญ่และเด็กมีความใกล้ชิดกัน เข้าใจซึ่งกันและกัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541:137) การเล่านิทานหรือการเล่าเรื่องมีประโยชน์และคุณค่าต่อ

เด็กเป็นอย่างมาก การที่ครูหรือผู้ใหญ่ได้ใกล้ชิดเด็กโดยการเล่านิทานหรือเล่าเรื่องราวต่างๆ จะเป็น
 เครื่องช่วยให้เข้าใจเด็ก ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีประโยชน์ในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับเด็ก
 หลายประการ ดังที่ จิววรรณ กิณาวงศ์ (2533:101-102) ไพพรรณ อินทนิล (2534:48-49) และสำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537:55) กล่าวสอดคล้องกัน ดังนี้

2.2.1 เพื่อตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติของเด็ก เพราะโดยธรรมชาติ
 เด็กชอบฟังนิทานมาก

2.2.2 ช่วยชดเชยประสบการณ์ทางภาษาแก่เด็กในชนบทให้มีความเท่าเทียมกัน
 กับเด็กในเมือง

2.2.3 ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษา ความคิด และจินตนาการที่สวยงาม
 ให้แก่เด็ก

2.2.4 ให้ความบันเทิงกับเด็กๆ ทำให้เด็กได้ผ่อนคลายอารมณ์ได้รับความสนุกสนาน
 เพลิดเพลิน ทำให้เด็กอารมณ์แจ่มใสสมวัย และผ่อนคลายความกังวลเครียด

2.2.5 ช่วยเสริมสร้างให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์
 เช่น มีความกล้าหาญ กล้าแสดงความคิดเห็น

2.2.6 ช่วยเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวให้เหมาะสมกับวัย

2.2.7 ช่วยฝึกให้เป็นนักฟังที่ดี เข้าใจวิธีปฏิบัติตัวขณะฟังนิทาน และสามารถ
 เก็บใจความเรื่องราวที่ฟังคนอื่นเล่าได้ความครบถ้วน นอกจากนี้ยังช่วยฝึกสมาธิในการฟังและยึด
 ความสนใจให้มากขึ้น

2.2.8 ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กๆ นิทานก่อให้เกิดจินตนาการ เด็กอาจ
 จะเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแต่งนิทานขึ้นเอง หรือวาดรูปตามจินตนาการหลังจากที่ฟังนิทาน
 ทำให้เด็กๆ คิดว่าเขาคือโลกส่วนตัวที่เขาจะคิดสร้างสรรค์อะไรก็ได้ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจใน
 ตนเองตามมา

2.2.9 ผู้เล่ามีโอกาสที่จะแทรกคำสั่งสอนไปในนิทานเท่าที่เด็กจะรับไหวได้ เช่น
 ปลุกฝังคุณธรรม งามต่างๆ สอนให้เด็กรัก เมตตาต่อสัตว์ มีความซื่อสัตย์ เป็นต้น เป็นการกลมกลืน
 นิยายเด็กที่น่ารัก อ่อนโยน ไม่เอาเปรียบ และเป็นที่รักของทุกคน

สรุปได้ว่า นิทานสามารถส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะ
 ด้านอารมณ์ สติปัญญา ภาษา และความคิดสร้างสรรค์ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีสื่อและเทคโนโลยีที่
 ทันสมัยต่างๆ มากมาย แต่นิทานก็ยังเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจ ช่วยกลมกลืน และพัฒนาจิตใจ
 ของเด็กให้อ่อนโยน นุ่มนวล กล้าหาญ และมีความรู้สึกเสียใจกับความทุกข์ของผู้อื่น ที่สำคัญนิทาน
 เป็นส่วนหนึ่งของการเล่นของเด็ก การใช้นิทานเป็นเครื่องมือในการพัฒนาด้านสติปัญญาและ

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก จึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสุขในการเรียนให้กับเด็ก ทำให้เด็กไม่เบื่อที่จะเรียนรู้ และเติบโตเป็นบุคคลที่ชอบแสวงหาความรู้

2.3 จุดมุ่งหมายการเล่านิทาน

นิทานเป็นส่วนหนึ่งของวิชาภาษาศิลป์ หรือศิลปะการใช้ภาษา ที่นำมาแยกเป็นหน่วยต่างหาก ก็เพราะถือว่าการเล่านิทานนั้นครูต้องมีความเข้าใจหลักการและมีวิธีการเล่าที่ดี จึงจะประสบความสำเร็จในการสอน การเล่านิทานมีจุดมุ่งหมายพัฒนาทักษะในการใช้ภาษาของนักเรียน ซึ่งรวมการฟังและการพูด เพราะเด็กจะต้องฝึกการจดจำความต่อเนื่องของเรื่อง ตีความแนวความคิด เรียนรู้คำใหม่ และเสริมประสบการณ์ของตนให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้จะช่วยพัฒนาทักษะด้านการใช้ภาษาแล้ว การเล่าเรื่องและนิทานยังช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีแก่เด็กหลายประการ การตั้งจุดมุ่งหมายจะแตกต่างกันไปตามระดับและวัยของเด็ก ในระดับอนุบาล อาจมีจุดมุ่งหมายดังนี้

2.3.1 ให้เด็กเกิดความสุขในเรื่องราวที่ฟังได้ฟัง เกิดอารมณ์ทั้งในเรื่องฝันและเรื่องจริง ทั้งในเรื่องที่ตื่นเต้นผจญภัย และเรื่องที่ตลกเคล้าไปกับธรรมชาติรอบตัว

2.3.2 ให้เด็กมีโอกาสได้ฟังเรื่องราวต่างๆ ที่จะส่งเสริมให้มีความเฉลียวฉลาดในการฟัง

2.3.3 ให้เด็กได้มีโอกาสร่วมกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการเล่าเรื่อง การสนทนา หรือออกความคิดเห็นในการที่จะเล่า จะพูด จะวิพากษ์วิจารณ์ หรือแสดงท่าทาง เช่น การแสดงบทบาทละคร หรือกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา

2.3.4 เพื่อกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการทางอารมณ์ของตนต่อเพื่อน ในด้านมนุษยสัมพันธ์ คุณธรรม ศีลธรรม ทักษะดี และการควบคุมอารมณ์

2.3.5 กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจอยากอ่านหนังสือออก เพื่อจะได้่านนิทานได้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า การกำหนดวัตถุประสงค์การเล่าเรื่องและนิทานยังแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมของภาคต่างๆ ซึ่งครูต้องพิจารณาให้เหมาะสม

2.4 ประเภทของนิทานสำหรับเด็ก

นิทานสามารถแบ่งได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่จะกำหนดว่าจะแบ่งประเภทโดยยึดเกณฑ์ใด ในการเรียนการสอนส่วนใหญ่มักจะแบ่งนิทานออกตามรูปแบบของนิทาน ซึ่งเป็นการแบ่งนิทานตามลักษณะเนื้อหาของนิทาน โดยใช้เนื้อหาของนิทานนั้นเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

วรรณิ ศิริสุนทร (2534:13-19) ได้แบ่งประเภทของนิทานสำหรับเด็ก ออกเป็น 5 ประเภท นิทานทั้ง 5 ประเภท มีรายละเอียด ดังนี้

2.4.1 นิทานพื้นบ้าน (Folk Tales) เป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน จนภายหลังมีการเขียนขึ้นตามเค้าเดิมบ้าง จดจำเรื่องราวมาเขียนขึ้นบ้าง ไม่ปรากฏว่าผู้แต่งดั้งเดิมเป็นใครมักจะกล่าวอ้างว่าเป็นของเก่าแล้วเอามาเล่าใหม่ นิทานพื้นบ้านแบ่งออกเป็นชนิดใหญ่ๆ ดังนี้

2.4.1.1 นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ (Talking-Beast Tales) มีตัวละครเป็นสัตว์พูดจาโต้ตอบกัน บางครั้งสัตว์ก็พูดจาโต้ตอบกับคนด้วย

2.4.1.2 นิทานไม่รู้จบ (Cumulative Tales) เป็นนิทานเรื่องธรรมดาพื้นๆ แต่เนื้อเรื่องมีการกระทำต่อเนื่องกันไปเรื่อยๆ และซ้ำๆ กัน

2.4.1.3 นิทานตลกขบขัน (The Drolls หรือ Humorous Tales) เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นทำนองไร้สาระหรือโง่เขลาและแปลกประหลาด ซ้ำๆ ให้เห็นเป็นเรื่องตลกขบขัน บางครั้งก็เป็นการใช้ปฏิภาณไหวพริบ

2.4.1.4 นิทานอธิบายเหตุ (Pourquoi Stories หรือ Tales that Tell Why) คำว่า “Pourquoi” หรือ “why” แปลว่า “ทำไม” ส่วนใหญ่นิทานพื้นบ้านชนิดนี้มีเนื้อเรื่องที่อธิบายหรือตอบคำถามของเด็กๆ ว่า “ทำไม...?” ส่วนใหญ่อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของสัตว์หรือขนบธรรมเนียมประเพณีของผู้คนในชาติต่างๆ บางครั้งก็เกี่ยวกับธรรมชาติ

2.4.1.5 เทพนิยาย (Fairy Tales) บางครั้งเรียกว่า นิทานเกี่ยวกับเวทมนต์คาถา (Tales of Magic) ลักษณะของนิทานชนิดนี้ที่เห็นเด่นชัด คือ เรื่องมักยาว ซับซ้อน ตัวละครมักมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ สามารถบันดาลสิ่งที่ดั่งใจหรือสิ่งที่ชั่วร้ายได้ หรือมีผู้วิเศษสามารถทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ได้ตามที่คนธรรมดาไม่สามารถจะทำได้ เป็นนิทานพื้นบ้านชนิดที่ครองใจเด็กเป็นเวลาช้านาน และดูเหมือนจะเป็นหัวใจของนิทานพื้นบ้านที่ว่า มักจะนิยมขึ้นต้นว่า “ครั้งหนึ่งนานมาแล้วมี...” หรือ “ในกาลครั้งหนึ่ง.....”

2.4.2 นิทานสอนคติธรรม (Fables) มีลักษณะเป็นนิทานสั้นๆ ตัวละครมีทั้งคนและสัตว์ สัตว์มีบทบาทเหมือนคน มีแกนเรื่องแกนเดียว มีโครงเรื่องง่ายและสั้นและต้องให้บทเรียนที่สอนใจเป็นข้อสรุปชัดเจน นิทานคติธรรมของต่างประเทศที่รู้จักกันดี ได้แก่ นิทานอีสป (Aesop's Fables)

2.4.3 เทพปกรณัม (Myth) เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์และเรื่องราวในบรรพกาลเกี่ยวกับพื้นโลก ท้องฟ้า และพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ มีเทพเจ้าเป็นผู้ควบคุมปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ รูปลักษณะของเทพเจ้าเหมือนมนุษย์ทั่วไป แต่เป็นมนุษย์ที่อมตะ คือ เป็นผู้ที่ไม่ตายและมีพลังอำนาจทางเวทมนต์คาถาและอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์

2.4.4 महाकाพย์ และนิทานวีรบุรุษ (Epic and Hero Tales) เป็นนิทานที่มีลักษณะคล้ายเทพปกรณัม ต่างกันแต่ว่าตัวละครของนิทานประเภทนี้เป็นมนุษย์ไม่ใช่เทพเจ้า มีการกระทำที่กล้าหาญฝ่าฟันอุปสรรคและประสบผลสำเร็จในที่สุด สันนิษฐานว่าวีรบุรุษเหล่านี้ น่าจะไม่ใช่เรื่องราวของบุคคลซึ่งมีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ น่าจะเป็นเรื่องราวที่มีเค้าเงื่อนมาจากพิธีกรรม ส่วนวีรบุรุษบางคนที่มีตัวตนจริงนั้น เรื่องราวของเขาน่าจะถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สนุกสนาน น่าสนใจ

2.4.5 หนังสือภาพที่เป็นเรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่สำหรับเด็กที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ (Animal Stories) นิทานสมัยเก่าที่มีตัวละครเป็นสัตว์จะพบมากในบทกวีของเด็กนิทานพื้นบ้าน และนิทานสอนคติธรรม แต่ในปัจจุบันนี้ได้มีผู้แต่งนิทานสำหรับเด็ก ที่มีตัวละครเป็นสัตว์ แบ่งเป็น 3 ชนิด ได้แก่ สัตว์ที่มีบทบาทการกระทำอย่างคน สัตว์ที่มีความเป็นอยู่อย่างสัตว์แต่พูดได้อย่างคน และสัตว์ที่มีความเป็นอยู่ และความนึกคิดตามธรรมชาติของสัตว์ เรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่สำหรับเด็กที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์หรือที่มีตัวละครเป็นสัตว์ มีทั้งที่แต่งเป็นเรื่องราวๆ ไป และแต่งออกมาเป็นหนังสือชุด ตัวเอกส่วนใหญ่มีบทบาทค่อนข้างชุกชอน แต่เด็กๆ ชอบมากและส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นหนังสือภาพ

สรุปได้ว่า นิทานสำหรับเด็กสามารถแบ่งออกได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง แต่ส่วนใหญ่ในการเรียนการสอนมักจะแบ่งนิทานออกตามรูปแบบลักษณะเนื้อหาของนิทาน

2.5 ประเภทนิทานสำหรับเด็ก

เด็กในแต่ละระดับอายุจะมีความชอบนิทานแตกต่างกันออกไป ดังนั้นประเภทนิทานที่เด็กชอบและลักษณะพฤติกรรมจะแตกต่างกันไปด้วย สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ประเภทนิทานที่เด็กชอบและลักษณะพฤติกรรม

พัฒนาการ	ลักษณะพฤติกรรม	ประเภทนิทาน
อายุ 3 – 4 ปี	- ชอบฟังนิทานเรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัว - ชอบเกี่ยวกับความจริง	- เกี่ยวกับเรื่องในชีวิตจริง
อายุ 4 – 5 ปี	- อยากรู้อยากเห็น - มีความเข้าใจความจริง และเรื่องสมมุติ - ชอบคิดจินตนาการ	- เรื่องสั้นๆ เข้าใจง่าย - มีตัวละครตัวเอกเพียงตัวเดียว - เรื่องที่ส่งเสริมจินตนาการ
อายุ 5 – 6 ปี	- สนใจในโลกของความเป็นจริง - สนใจสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว - ชอบคิดจินตนาการ	- เรื่องที่ส่งเสริมจินตนาการด้านสติปัญญา - เรื่องจริงในปัจจุบันและประเภทวีรบุรุษ

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541:138)

2.6 ลักษณะนิทานที่เด็กสนใจ

ลักษณะนิทานที่เด็กสนใจมีความแตกต่างกันตามความสนใจของเด็กโดยอาจแบ่งตามวัย เพศของเด็ก ซึ่งวรรณิ ศิริสุนทร (2554:24-30) ได้สรุปลักษณะของนิทานที่เด็กสนใจและเหมาะแก่เด็กไว้ ดังนี้

2.6.1 ระหว่างอายุ 4-6 ปี เด็กจะมีความสนใจในตัวเองน้อยลง และหันมาสนใจต่อสิ่งภายนอกมากขึ้น อารมณ์ขัน รักสนุก ชอบฟังนิทานต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ ชอบพูดคำซ้ำๆ

2.6.2 ระหว่างอายุ 6-7 ปี เด็กจะสนใจเรื่องเกี่ยวกับนางฟ้า เทวดา เรื่องลึกลับ ธรรมชาติ เรื่องเกี่ยวกับคน ชอบที่เป็นเรื่องจริง ชอบดูภาพประกอบสวยๆ

2.6.3 ระหว่างอายุ 7-8 ปี ชอบนิทานปรัมปรา นางฟ้า เทวดาอยู่ แต่เริ่มสนใจเกี่ยวกับชีวิตจริงแล้วมีความสนใจเด็กอื่นๆ ชอบเรื่องที่มีแง่ชวนสงสัย ชอบคิดอย่างสั้นๆ เด็กผู้ชายชอบการผจญภัย เด็กผู้หญิงชอบเรื่องเกี่ยวกับตุ๊กตา

2.6.4 ระหว่างอายุ 9 ปี เด็กหญิงยังคงสนใจเรื่องนางฟ้า แต่เด็กชายหันไปสนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิตจริง วิทยาศาสตร์ ความคิดคำนึงมากขึ้น

2.6.5 ระหว่างอายุ 10 ปี เด็กสนใจเรื่องเกี่ยวกับประเทศอื่นๆ สนใจเรื่องทางประวัติศาสตร์ ชีวิตประวัติ และเรื่องเกี่ยวกับวีรบุรุษ

2.6.6 ระหว่างอายุ 11 ปี เด็กชอบการผจญภัยลึกลับ สนใจวิทยาศาสตร์มากขึ้น ส่วนเด็กหญิง สนใจเรื่องบ้าน สัตว์เลี้ยง ธรรมชาติ เรื่องรักๆ ใคร่ๆ บางคนก็ชอบผจญภัยเหมือนกัน

2.6.7 ระหว่างอายุ 12 ปี เด็กชายชอบนิทานเกี่ยวกับเรื่องที่ยังคงอย่างขมวดปมให้คิด ชอบเรื่องผจญภัย ประวัติศาสตร์ ชีวิตประวัติ ส่วนเด็กหญิงยังคงสนใจชีวิตในบ้าน และเริ่มสนใจเรื่องรักๆ ใคร่ๆ มากขึ้น

2.7 นิทานที่เหมาะสมกับเด็ก

นิทานเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยกล่อมเกลापพฤติกรรมของเด็กๆ โดยการสอดแทรกความรู้ คุณธรรมจริยธรรม คำสั่งสอนลงไปนิทาน นิทานสำหรับเด็กโตๆ ทั่วไปมักประกอบด้วยสัตว์เป็นส่วนใหญ่ นิทานที่เหมาะสมแก่การเลือกมาเล่าให้เด็กฟังควรมีลักษณะ ดังนี้

2.7.1 นิทานที่มีเนื้อหาที่ใช้ถ้อยคำต่างๆ ด้วยตนเอง ได้แก่ นิทานต่างๆ ที่มีลักษณะสะสมคำอยู่เรื่อยๆ

2.7.2 นิทานเกี่ยวกับสัตว์ สัตว์ที่ฉลาด หรือ ใฝ่จะทำหน้าที่เป็นตัวละครสำคัญแทนคน และได้รับประสบการณ์ที่เป็นปัญหาคล้ายคลึงกัน

2.7.3 นิทานที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสัตว์ หรือนิทานที่อธิบายถึงปรากฏการณ์บางอย่างว่าเป็นอย่างไร หรือทำไม

2.7.4 นิทานที่เป็นบทเพลงมีใจความเป็นแบบบรรยายโวหาร อาจมีเหตุการณ์ของบุคคลต่างๆ ที่นิยมเล่ากันออกม ในรูปแบบโคลงและร้องกันมาแต่ดั้งเดิม

2.7.5 ด้านของนิทานพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้านมีลักษณะที่ดำเนินเรื่องอย่างตรงไปตรงมา และรวดเร็วตัวละครมีการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ

2.7.6 นิทานโกหก เป็นความพยายามของมนุษย์มาเป็นเวลานานับศตวรรษ เพื่อจะอธิบายความจริงเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อทางปรัชญาและปรากฏการณ์ ซึ่งไม่สามารถเข้าใจได้อย่างมีเหตุผล

2.7.7 นิทานที่มีความเคลื่อนไหวอยู่ในเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องที่เล่าให้เด็กฟังควรจะให้มีความปริศนาที่ตอบคำถามว่าใครทำอะไรได้มากที่สุด

2.7.8 มีเนื้อเรื่องเร้าใจ ก่อให้เกิดความตื่นเต้น เด็กอยากฟังเรื่องตั้งต้นจนจบ การผูกเรื่องต้องให้แบบเนียนและให้มีเรื่องปลุกย่อยที่จะนำออกนอกทางได้น้อยที่สุด เพราะผู้ฟัง

ไม่มีโอกาสจะทวนตอบอีกว่าต้นเรื่องเดิมเป็นอย่างไร ควรเลือกนิทานที่จับในตัวของมันเอง ถ้าจะเลือกเอานิทานชุดที่มีตัวละครเอกชุดเดียวกันไปกระทำเรื่องราวต่างๆ ก็ควรยกเรื่องและตอนที่จับในตัวเองแต่ละครั้งที่เล่า

2.7.9 เนื้อเรื่องเป็นแบบพรรณนาโวหาร ซึ่งจะก่อให้เกิดภาพพจน์ เรื่องอย่างนี้มีส่วนชวนให้นิทานน่าฟัง แต่ต้องคำนึงถึงอายุของผู้ฟังด้วย

2.7.10 เรื่องที่แสดงปฏิภาณไหวพริบของตัวละคร มีการสนทนาโต้ตอบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสติปัญญาเฉียบแหลม

2.7.11 เรื่องที่แสดงความรู้สึกสะเทือนใจ ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกสะเทือนใจในเรื่องความรัก ความเกลียด หรือความโกรธ ซึ่งผู้แต่งนิทานเขียนไว้ทำให้นิทานน่าฟังยิ่งขึ้น เด็กย่อมไม่ชอบเรื่องที่จืดๆ ไม่มีอะไร นิทานที่เล่าควรมีตอนที่น่าตื่นเต้น เสราโศกสลดเศร้าลงไปด้วย

2.7.12 เรื่องผี ควรเลือกเรื่องที่ย่าให้น่ากลัวเกินไป เรื่องจะขวัญเสียหวาดกลัว อาจเป็นเรื่องในแนวที่คนพบผีโดยไม่รู้สึกละอะไร และพูดจาโต้ตอบกันได้

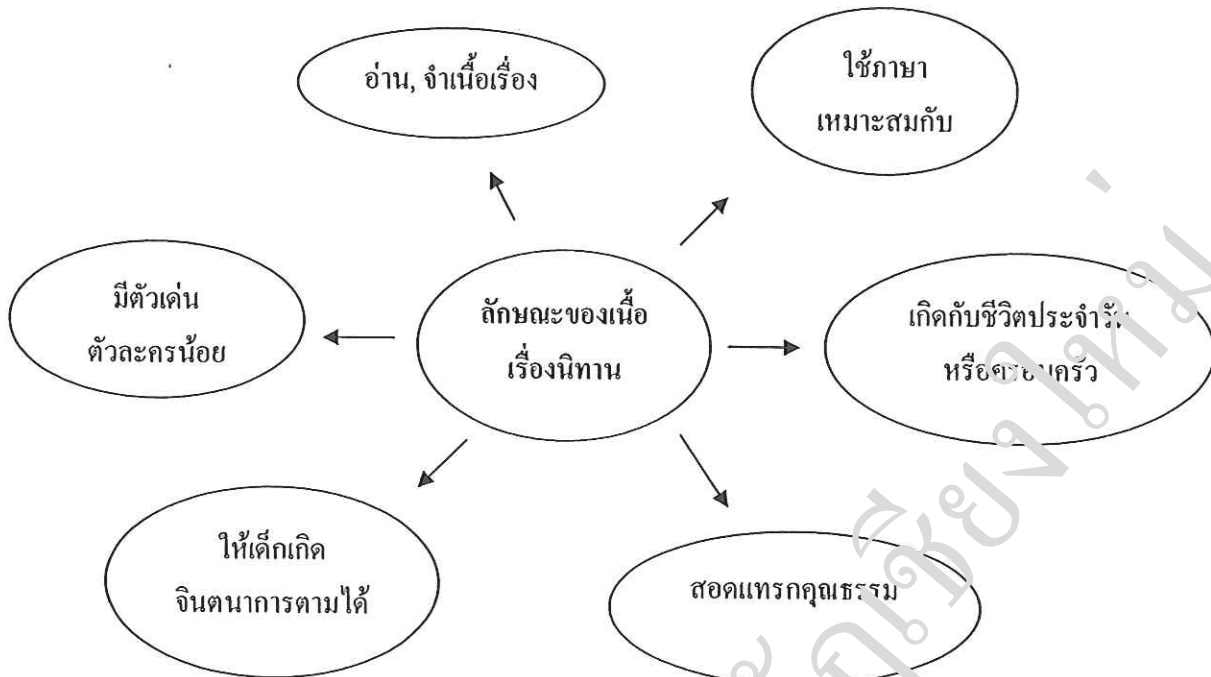
2.7.13 เรื่องเกี่ยวกับสัตว์เล็กๆ ที่ใช้ไหวพริบ ความสามารถ ชนะสัตว์ใหญ่กว่าที่เกร หรือช่วยป้องกันตนเองให้พ้นอันตรายให้อยู่รอดปลอดภัย อดอยากแล้งหิว ปฏิภาณ ความสามารถ และความร่วมมือ ร่วมใจกันระหว่างเพื่อนๆ

2.7.14 เรื่องจำขัน มักเป็นเรื่องราวความรักของสัตว์ ความโง่ของคน ความโลภของคน

สรุปได้ว่า ประเภทนิทานที่เหมาะสมกับการศึกษาครั้งนี้ เป็นนิทานเรื่องสั้นๆ เข้าใจง่าย เป็นเรื่องที่ส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ใช้เทคนิคการเล่านิทานและสื่อประกอบการเล่านิทานที่เหมาะสมกับเนื้อหาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และเด็กวัยอนุบาล

2.8 การเลือกนิทาน

ก่อนเลือกนิทาน มาเล่าให้เด็กฟังต้องย้อนกลับไปมองว่าจะจัดกิจกรรมให้กับเด็ก ระดับ อายุใด เลือกนิทานตรงตามที่เด็กชอบหรือไม่ ลักษณะของเนื้อเรื่องนิทานที่จะเลือกต้องเป็นเรื่องที่ง่าย ฟังแล้วเข้าใจ ใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยไม่ใช้คำยาก มีตัวละครน้อยแต่มีตัวเด่น เป็นเรื่องที่เกิดกับชีวิตประจำวันหรือครอบครัว เกิดจินตนาการตามได้และไม่ลืมนสอดแทรกคุณธรรม สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2.1

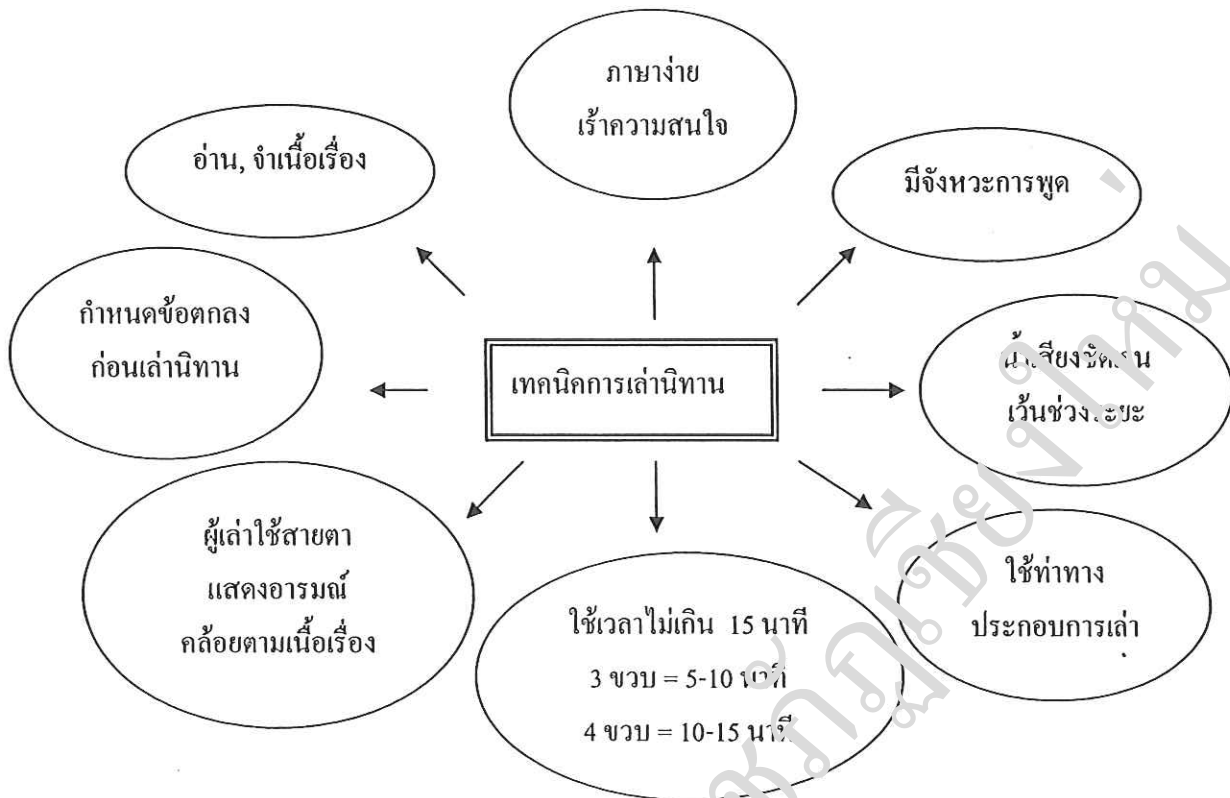

ภาพที่ 2.1 ลักษณะเนื้อเรื่องของนิทาน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541:138

2.9 เทคนิคการเล่านิทาน

วิธีการเล่านิทานจะมีศิลปะใด การเล่านิทานแตกต่างกันออกไป เทคนิคการเล่านิทานควรประกอบด้วย เนื้อเรื่องต้องเหมาะสมกับวัย ใช้เรื่องความดีชนะความชั่ว ผู้เล่าจะต้องจำเรื่องได้ดีทุกตอน น้ำเสียงชัดเจนต้องให้เด็กรับฟังทั้งหมด ระดับเสียงและจังหวะพูดถูกต้อง ใส่ความรู้สึกลงไปให้น้ำเสียง ถ้าผู้เล่าสามารถทำเสียงสูง ต่ำ ทำเสียงเด็กหรือคนแก่ หรือทำเสียงตามลักษณะของตัวละครได้ เด็กจะยิ่งสนใจมาก การใช้ท่าทางถ้ามีภาพประกอบผู้เล่าไม่ต้องใช้ท่าทางมากแต่เน้นที่ภาพ หากไม่มีภาพประกอบควรใช้ท่าทางประกอบบ้างตามโอกาสแต่อย่าใช้มากเกินไปให้เป็นไปตามธรรมชาติ จังหวะการพูดเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นิทานน่าสนใจ การใช้สายตาและอารมณ์ในขณะที่เล่าควรเล่าให้เด็กเห็นถึงความรู้สึกและอารมณ์ของผู้เล่า ก่อนฟังนิทานควรกำหนดข้อตกลงในการฟังนิทาน เช่น ไม่พูดแซงในขณะที่ฟังนิทาน เวลาในการเล่านิทาน เด็กอายุ 4 ถึง 5 ขวบ หรือ 5 ถึง 6 ขวบ ใช้เวลาประมาณ 10 ถึง 15 นาที (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539:56) และสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 เทคนิคการเล่านิทาน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541:138-141

2.10 การเลือกสื่อประกอบการเล่านิทาน

การเล่านิทานควรเลือกเรื่องให้สอดคล้องกับพัฒนาการ ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยผู้เล่าควรที่จะใช้เทคนิคการเล่า และสื่อต่างๆ หลากๆ รูปแบบเพื่อสร้างความสนใจยิ่งขึ้น สื่อที่ใช้ประกอบการนิทาน (จวีวรรณ กินวงศ์, 2533:101-102; ไพพรรณ อินทนิล, 2534:48-49; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2537:55) กล่าวไว้ สรุปได้ดังนี้

2.10.1 หนังสือภาพนิทาน ปัจจุบันหนังสือนิทานสำหรับเด็กจัดทำอย่างสวยงาม มีสีสันงดงาม ทำให้ความรู้สึกเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง อีกทั้งยังมีเทคนิคในการทำภาพประกอบหลายรูปแบบ เช่น ภาพสามมิติ ภาพปั้นเซรามิกส์ ภาพปั้นด้วยขนมปัง ของจริง ภาพวาด ฯลฯ โดยผู้เล่านิทานไม่ต้องจัดทำขึ้นเอง แต่อย่างไรก็ตามหนังสือนิทานในลักษณะนี้พบว่ามีราคาแพงมาก

2.10.2 รูปภาพ อาจจะตัดมาจากหนังสือ หรือวาดบนกระดาษแข็ง ระบายสี แล้วตัดเป็นตัวๆ ด้านหลังปิดกระดาษทรายใช้คู่กับแผ่นป้ายสำลี หรือด้านหลังปิดด้วยแม่เหล็กใช้คู่กับแผ่นแม่เหล็กเพื่อใช้ประกอบการเล่านิทาน

2.10.3 กระดาน ชอล์ก ใช้ในการวาดภาพประกอบการเล่านิทาน ซึ่งเหมาะกับผู้เล่านิทานที่มีฝีมือในการวาดภาพ

2.10.4 เทปและเครื่องบันทึกเสียง ปัจจุบันมีผู้ผลิตเทปนิทานสำหรับเด็กเป็นจำนวนมาก โดยครูอาจจะเปิดเทปนิทานให้ฟังหรือครูอาจจะอัดเสียงสัตว์ เสียงเพลง หรือดนตรีประกอบการเล่านิทานได้

2.10.5 เครื่องฉายสไลด์และฟิล์มสตริป ครูอาจจะฉายสไลด์ประกอบการเล่านิทาน ซึ่งจะช่วยให้เด็กสนใจมาก เนื่องจากมองเห็นภาพ และมีสีสันมาก

2.10.6 หุ่น หุ่นมีหลายประเภท ได้แก่ หุ่นเงามือ (Shadow Puppet) หุ่นมือ (Hand Puppet) หุ่นนิ้วมือ (Finger Puppet) หุ่นหน้ากากหรือแก้วใช้ตัว (Masks and Body Puppet) หุ่นเชิดหรือหุ่นกระบอก (Rod Puppet) และหุ่นชัก (Marionette) เป็นต้น ซึ่งเหมาะกับการเล่านิทาน เพราะทำง่าย เชิดง่าย เก็บรักษาง่ายและเด็กๆ สามารถเชิดได้เอง

2.10.7 ของจริง เช่น พืชผัก ผลไม้ต่างๆ

2.10.8 กระดาษทราย ใช้สร้างสถานการณ์จำลองประกอบการเล่าเรื่อง

สรุปได้ว่า อุปกรณ์ข้างต้น ที่กล่าวมา อาจจะใช้ทีละอย่างหรือใช้ประกอบกันหลายๆ อย่างก็ได้ แต่ควรคำนึงถึงสัดส่วนของขนาดที่เหมาะสมกัน ทั้งนี้ก่อนใช้จะต้องมีการเตรียมการทดลองก่อนใช้เสมอ เวลาที่เหมาะสมที่จะใช้เล่านิทานและเล่าเรื่องให้เด็กฟัง คือ 1) เวลาเข้าก่อนเข้าเรียน 2) เวลาเย็นตอนเลิกเรียน และ 3) ช่วงเวลาที่เด็กไม่สนใจในบทเรียน

3. ความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) คือ ลักษณะความคิดอย่างกว้างขวางหรือคิดหลายแง่มุม หรือที่เรียกว่าความคิดแบบเบอนกนัย (Divergent Thinking) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2523:51) ซึ่งทำให้สามารถคิดและค้นพบความสัมพันธ์ใหม่ๆ ของสิ่งต่างๆ การคิดแก้ปัญหา ตลอดจนการคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ขึ้นเป็นความสามารถที่เป็นคุณลักษณะพิเศษที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ที่เกิดจากจินตนาการ เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์เพื่อสามารถดำรงชีวิตอย่าง

สร้างสรรค์ ความเจริญทั้งหมดทั้งทางเทคโนโลยีนวัตกรรมต่างๆ เกิดขึ้นได้เพราะความคิดสร้างสรรค์
 ในตัวมนุษย์นั่นเอง

3.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ พบว่า
 ความคิดสร้างสรรค์ได้รับความสนใจจากนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศมาเป็นเวลานานแล้ว
 ได้มีผู้ที่ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้มากมาย ซึ่งมีทั้งที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน
 ไปบ้าง แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งความเห็นที่ตรงกันลักษณะหนึ่ง นั่นคือ ความคิดสร้างสรรค์ในสิ่งที่มี
 คุณค่าและสามารถพัฒนาขึ้นได้ในทุกคน ดังที่ได้รวบรวมไว้ดังนี้

ประเทิน มหาจันทร์ (2531:79) สรุปความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความสามารถ
 ของบุคคลในการคิดสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ โดยมีสิ่งเร้าและประสบการณ์เดิมเป็นองค์ประกอบ สามารถ
 พัฒนาขึ้นได้โดยจัดสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม ช่วย และให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงออก

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2540:17) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถ
 ของบุคคลในการแสดงออกทางความคิดและการกระทำ ในการแก้ปัญหาด้วยการคิดอย่างลึกซึ้งซึ่งที่
 นอกเหนือไปจากลำดับขั้นของการคิดอย่างปกติธรรมดา ยังเป็นลักษณะภายในของบุคคลที่จะคิด
 หลายแง่หลายมุมผสมผสานจนได้ผลผลิตใหม่หรือการกระทำซึ่งแปลกใหม่เป็นแบบฉบับของตน
 โดยมีประสบการณ์เดิมและสิ่งเร้าเป็นองค์ประกอบสำคัญ หรือการสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาจาก
 ความคิดของตนเอง และได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่าโดยบุคคลนั้นๆ และผู้อื่น

อารี รังสินันท์ (2532:3) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะความคิดอเนกนัย
 (Divergent Thinking) คือ ความคิดหลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุม คิดได้กว้างไกล ซึ่งลักษณะ
 ความคิดเช่นนี้จะนำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่รวมถึงการคิด ค้นพบ วิธีการแก้ปัญหาได้
 สำเร็จด้วย และอธิบายเพิ่มเติมว่า ความคิดอเนกนัยประกอบด้วยลักษณะความคิดริเริ่ม (Originality)
 ความคล่องในการคิด (Fluency) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) และความคิดละเอียดลออ
 (Elaboration) ซึ่งจะตรงกันข้ามกับความคิดเอกนัย (Convergent Thinking) หรือความคิดในทิศทางเดียว
 ซึ่งเป็นลักษณะที่ส่งเสริมให้เกิดความคิดมาก หลากหลาย ทั้งปริมาณและคุณภาพ เพราะเชื่อว่า
 ลักษณะความคิดอเนกนัยจะเป็นหนทางให้ค้นพบความคิดที่ดีมีคุณภาพ หรือความคิดสร้างสรรค์

วราภรณ์ รักวิจัย (2533:160) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับความรูสึก
 อารมณ์ ทัศนคติ และคุณค่าทางสังคม เป็นความคิดที่แตกต่างไปจากอื่นๆ ที่จะนำไปสู่การสำรวจ
 คิดค้นในสิ่งที่แปลกๆ ใหม่ๆ ซึ่งทำให้เกิดผลผลิตใหม่ๆ หรือเป็นความคิดที่จะนำไปสู่ขบวนการวิธี
 แก้ปัญหาใหม่ๆ

ทอร์เรนซ์ (Torrance อ้างใน สุนทรื สราญชาติ, 2533:7) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์
ว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการคิดสร้างสรรค์ หรือผลิตสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่มีใครทำมาก่อน
สิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจเกิดจากการรวบรวมเอาความรู้ต่างๆ ที่ได้จากประสบการณ์แล้วเชื่อมโยงกับ
สถานการณ์ใหม่ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง อาจออกมาในรูปของ
ผลิตผลทางศิลปะ วรรณคดี วิทยาศาสตร์ หรืออาจเป็นเพียงกระบวนการเท่านั้น

แอนเดอร์สัน (Anderson อ้างใน คะเนิง สายแก้ว, 2533:9) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์
ก็คือ พฤติกรรมของบุคคลซึ่งแสดงความคิดใหม่ๆ อันเป็นการกระทำที่บุคคลเลือกจากประสบการณ์
ที่ผ่านมา เพื่อสร้างรูปแบบใหม่ ความคิดใหม่ หรือผลิตงานใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่มนุษย์
ทุกคนเป็นเจ้าของในระดับต่างๆ กัน ความคิดสร้างสรรค์นี้สามารถพัฒนาได้ทุกระดับอายุถ้าจัด
สภาพการณ์ให้เหมาะสม

ปีทมา ภัทรางกูร (2534:11) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดอันเกื้อหนุน
ที่เกิดจากความสามารถในการรวบรวมประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ นำมาหาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน
เพื่อตอบสนองสิ่งเร้าต่างๆ แล้วแสดงออกมาเป็นความคิดหรือการกระทำที่แปลกใหม่

กรมวิชาการ (2535:2) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถของบุคคล
ในการคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดอย่างลึกซึ้ง ที่นอกเหนือไปจากการคิดอย่างปกติธรรมดาความสามารถ
ในการมองเห็น ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความคิดใหม่
ต่อเนื่องกันไป และความคิดสร้างสรรค์ก็ประกอบไว้ด้วยความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่นและ
ความคิดที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ หรือความคิดริเริ่มเป็นลักษณะภายในตัวบุคคลที่สามารถจะคิด
ได้หลายแง่ หลายมุมผสมผสานจนได้ผลิตผลใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์กว่า

นิรัตน์ กรองสะอาด (2535:9) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่
ทุกคนมีจะต่างกันที่ความสามารถในระดับต่างๆ ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดแบบอนกนัย
ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถหลายลักษณะและการกระทำที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนไม่
ลอกเลียนใคร ความคิดสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมและพัฒนาขึ้นได้โดยการจัดสิ่งแวดล้อมและ
ประสบการณ์ให้เหมาะสม

ดุขฎี บริพัตร ณ อยุธยา (2536:19) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการ
ฝึกทักษะให้คนรู้จักคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งสำหรับมนุษย์ให้
ดำรงชีวิตอย่างสร้างสรรค์ มีโอกาสสร้างประโยชน์ให้ทั้งตัวเองและสังคม ความเจริญทั้งหมด
ของมนุษยชาติเกิดขึ้นได้เพราะความคิดสร้างสรรค์ในตัวของมนุษย์นั่นเอง

ยงยุทธ เมธาวิวินิจฉัย (2536:21) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์คือ การคิดใคร่ครวญอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยประสบการณ์เดิมที่เคยพบเห็นมาจากการอ่าน การลงมือทำมาสร้างผลงานใหม่ให้เกิดขึ้นและเกิดประโยชน์

ประสาน มาลากุล ณ อยุธยา (2537:9) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์คือความสามารถในการใช้สมองในระดับสูงสุดของมนุษย์

ประสพพร มโนวงศ์ (2539:10) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถทางสมองที่คิดโดยใช้จินตนาการได้อย่างกว้างไกล หลายทิศทาง มีปริมาณมาก และเป็นความคิดแปลกใหม่ อันนำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ สามารถส่งเสริมและพัฒนาขึ้นได้โดยจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ให้เหมาะสม

จากความเชื่อ แนวคิด และทฤษฎีที่กล่าวมา จึงอาจสรุปได้ว่าทุกคนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์แต่ต่างกันไปตามประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับความคิดสร้างสรรค์นั้น อาจเป็นได้ทั้งความคิดใหม่ที่ไม่เคยมีใครคิดมาก่อนหรือความคิดใหม่ที่เกิดจากการดัดแปลงประสบการณ์เดิมก็ได้ ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิด เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ เพื่อสามารถดำรงชีวิตอย่างสร้างสรรค์ ความเจริญทั้งหมดทั้งทางเทคโนโลยี นวัตกรรมต่างๆ โดยใช้จินตนาการได้อย่างกว้างไกล หลายทิศทาง มีปริมาณมากและเป็นความคิดที่แปลกใหม่ อันนำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่ สามารถส่งเสริมและพัฒนาขึ้นได้โดยการจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ให้เหมาะสม และสิ่งที่สำคัญก็คือ ความคิดนี้สามารถส่งเสริมพัฒนาให้สูงขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาขึ้นได้ถ้าได้รับการส่งเสริมหรือปลูกฝังโดยจัดกิจกรรมที่กระตุ้นเร็ว สภาพแวดล้อม ช่วย กระตุ้น ให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมสร้างสรรค์ที่จัดให้กับเด็กในระดับอนุบาล ซึ่งเป็นวัยที่เหมาะสมที่สุดดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

3.2 ความสำคัญของการคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ เป็นปัจจัยที่จำเป็นยิ่งในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของทอร์เรนซ์ (Torrance ค้างไว ขวัญฟ้า รังสิยานนท์, 2535:9) กล่าวว่า ในบรรดาความคิดทั้งหลาย ความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้เกิดการค้นพบสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากเพราะลักษณะที่เด่นของผู้มีความคิดสร้างสรรค์มีอยู่หลายประการ และที่สำคัญยิ่งคือ การมีความคิดใหม่ๆ เกิดขึ้นในสมองแล้วแปลความคิดนี้ออกมาเป็นการกระทำ ความคิดสร้างสรรค์

จึงก่อให้เกิดผลผลิตขึ้นและยังเป็นการนำความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการไปใช้ให้เกิดประโยชน์อีกด้วย ทั้งนี้ประสพพร มโนวงศ์ (2539:10) ได้กล่าวถึงคุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

3.2.1 คุณค่าต่อสังคม คุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อสังคมนั้น ได้แก่ การที่บุคคลได้คิดและสร้างสรรค์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อประโยชน์สุขและความเจริญก้าวหน้าของสังคม หรือหาวิธีการแก้ไข ข้อสงสัยอย่างมุ่งมั่นไม่ท้อถอย ไม่ยอมจำนน จนกระทั่งประสบความสำเร็จ มีผลงานซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคม

3.2.2 คุณค่าต่อตนเอง ความสามารถในการสร้างสรรค์ นับว่ามีคุณค่าต่อบุคคล ที่มีความคิดสร้างสรรค์เองด้วย การสร้างผลงานใดชิ้น ทำให้ผู้ที่สร้างสรรค์มีความพึงพอใจและมีความสุข การที่บุคคลมีความคิดสร้างสรรค์นับเป็นการช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลนั้น การที่เด็กประสบความสำเร็จในการทำงานสร้างสรรค์ และผลงานสร้างสรรค์ของเด็กได้รับความชื่นชมจากบุคคลอื่น จะมีผลทำให้เด็กมีความมั่นใจในตนเองและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี

สรุปได้ว่า การส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์นั้น มีคุณค่าทั้งต่อสังคมและตนเอง ดังนั้นครูหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยจึงควรช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อร่วมพัฒนาบุคลิกภาพและความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันได้

3.3 ทฤษฎีและองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

การศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์มีอย่างกว้างขวาง เดวิส (Davis อ้างในกรมวิชาการ, 2535:6-7) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของ นักจิตวิทยาที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีของความคิดสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4 กลุ่ม คือ

3.3.1 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงจิตวิเคราะห์ นักจิตวิทยาทางจิตวิเคราะห์หลายคน เช่น ฟรอยด์ (Freud) และ คริส (Kris) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการเกิดของความคิดสร้างสรรค์ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นผลมาจากความขัดแย้งภายในจิตได้สำนึกระหว่างแรงขับทางเพศ (Libido) กับความรู้สึกผิดชอบทางสังคม (Social Conscience) ส่วน กูบี (Kubie) และ รุกก์ (Rugg) ซึ่งเป็นนักจิตวิเคราะห์แนวใหม่กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดขึ้นระหว่างการรู้สติกับจิตได้สำนึก ซึ่งอยู่ในขอบเขตของจิตส่วนที่เรียกว่า จิตก่อนสำนึก

3.3.2 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงพฤติกรรมนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยเน้นที่ความสำคัญของการเสริมแรงการตอบสนองที่ถูกต้องกับสิ่งเร้าเฉพาะหรือสถานการณ์ นอกจากนี้ยังได้เน้น

ความสัมพันธ์ทางปัญญา คือ การโยงความสัมพันธ์จากสิ่งเร้าหนึ่งไปยังสิ่งต่างๆ ทำให้เกิดความคิดใหม่หรือสิ่งใหม่เกิดขึ้น

3.3.3 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงมานุษยนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวคิดที่ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มนุษย์มีติดตัวมาแต่กำเนิด ผู้ที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ออกมาใช้ได้ คือ ผู้ที่มีสัจการแห่งตน คือ รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพของตน มนุษย์จะสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนออกมาได้อย่างเต็มที่นั้น ขึ้นอยู่กับ การสร้างสภาวะหรือบรรยากาศที่เอื้ออำนวย นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้กล่าวถึงบรรยากาศที่ส.เจ.เจ.ในการสร้างสรรค์ว่า ประกอบด้วยความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยา ความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิด และการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่

3.3.4 ทฤษฎี AUTA ทฤษฎีสุดท้ายนี้เป็นรูปแบบของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ที่ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล โดยมีแนวคิดที่ว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นมีอยู่ในมนุษย์ทุกคน และสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบ AUTA ประกอบด้วย

3.3.4.1 การตระหนัก (Awareness) คือ การเข้าถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อตนเอง สังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และตระหนักถึงความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตนเองด้วย

3.3.4.2 ความเข้าใจ (Understanding) คือ มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

3.3.4.3 เทคนิควิธี (Techniques) คือ การรู้เทคนิควิธีในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทั้งที่เป็นเทคนิคส่วนบุคคลและเทคนิคที่เป็นมาตรฐาน

3.3.4.4 การตระหนักในความจริงของสิ่งต่างๆ (Actualization) คือ การรู้จักหรือตระหนักในตนเอง พอใจในตนเอง และพยายามใช้ตนเองอย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งการเปิดกว้างรับประสบการณ์ต่างๆ โดยมีการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม การตระหนักถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การผลิตผลงานด้วยตนเองและการมีความคิดที่ยืดหยุ่นเข้ากับทุกรูปแบบของชีวิต

องค์ประกอบทั้ง 4 นี้จะผลักดันให้บุคคลสามารถดึงศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของตนเองออกมาใช้ได้ จากทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่มีอยู่ในบุคคลทุกคน และสามารถที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นได้ โดยอาศัยการเรียนรู้ และการจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวย

3.4 ลักษณะกระบวนการความคิดสร้างสรรค์

ลักษณะกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ เป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นแบบแผนขั้นตอนมากขึ้น โดยกิลฟอร์ด (Guilford อ้างใน อารี รังสีนันท์, 2532 :29–33) ได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทางหรือเรียกว่าลักษณะการคิดนอกเนกนัยหรือการคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบด้วย

3.4.1 ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึงลักษณะความคิดแปลกใหม่ แต่ต่างจากความคิดธรรมดาหรือความคิดง่าย ๆ ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิด ดัดแปลง และประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น

3.4.2 ความคิดคล่องตัว (Fluency) หมายถึงปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน โดยแบ่งเป็น

3.4.2.1 ความคิดคล่องแคล่วทางด้านภาษาหรือถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำในรูปแบบต่างๆ อย่างคล่องแคล่ว

3.4.2.2 ความคิดคล่องแคล่วทางด้านโยงสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่คิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกัน ซึ่งหากที่สุดที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

3.4.2.3 ความคล่องแคล่วทางงานการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยค ที่สามารถที่จะนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

3.4.2.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด เช่น ให้คิดหาประโยชน์ของก้อนอิฐมาให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนด 5 นาที หรือ 10 นาที

3.4.3 ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ปริมาณของประเภทหรือแบบของความคิดที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า แบ่งออกเป็น

3.4.3.1 ความยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิดให้หลายอย่าง อย่างอิสระ เช่น คนที่มีความยืดหยุ่นในด้านนี้จะคิดได้ว่าประโยชน์ของก้อนหินมีอะไรบ้างหลายอย่าง ในขณะที่คนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะคิดได้เพียงอย่างเดียวหรือสองอย่างเท่านั้น

3.4.3.2 ความยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) ซึ่งมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา คนมีความยืดหยุ่นจะคิดไม่ซ้ำกัน เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าความคิด

ยืดหยุ่นจะเป็นตัวเสริมให้ความคิดคล่องแคล่ว มีความแปลกแตกต่างออกไป หลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อน หรือเพิ่มคุณภาพความคิดให้มากขึ้นด้วยการจัดเป็นหมวดหมู่และหลักเกณฑ์

3.4.4 ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียด คิดเป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพพจน์ชัดเจนหรือเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ขึ้น ความคิดละเอียดลออจัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่งขยายความคิดครั้งแรกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

แม้ว่าความคิดสร้างสรรค์จะประกอบด้วยลักษณะความคิดหลายลักษณะ เช่น ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่องตัวก็ตาม แต่ลักษณะความคิดละเอียดลออจะขาดเสียมิได้หากปราศจากความคิดละเอียดลออแล้วก็ไม่อาจทำให้เกิดผลงานหรือผลิตผลสร้างสรรค์ขึ้นมาได้ และตรงจุดนี้เป็นจุดสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่ต้องมุ่งเน้นผลผลิตสร้างสรรค์เป็นสำคัญด้วย ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะกระบวนการคิดหรือกระบวนการทำงานของสมองตามลำดับขั้นและสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ลักษณะกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เป็นการคิดแบบหลายทิศทาง (Divergent Thinking)

3.5 พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์

พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ โดยทั่วไปจะแตกต่างกับพัฒนาการด้านสติปัญญา กล่าวคือ พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กจะค่อย ๆ เจริญก้าวหน้าขึ้นตามระดับอายุ วุฒิภาวะ และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์กลับเจริญสูงสุดช่วงแรกในตอนวัยเด็ก แมคมิลแลน (Macmillan อ้างใน อารี รังสินันท์, 2532:41) ได้แบ่งพัฒนาการทางจินตนาการของเด็กออกเป็น 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 เป็นขั้นที่เด็กเล็ก ๆ มีความรู้สึกเกี่ยวกับความสวยงามซึ่งจะเป็นทางนำไปสู่ความจริง

ขั้นที่ 2 เป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าใจถึงความเป็นจริง เด็กจึงเริ่มมีคำถามถึงสาเหตุและผล

ขั้นที่ 3 เด็กเริ่มเข้าใจคิดที่ละเอียด ๆ ในสิ่งที่เด็กพบเห็นในโลกแห่งความเป็นจริง

แวนดรู (Andrew อ้างใน อารี รังสินันท์, 2532:42) ได้ศึกษาพัฒนาการทางด้านจินตนาการของเด็กในวัยก่อนเรียน พบว่า คะแนนจินตนาการของเด็กสูงสุดในช่วงอายุระหว่าง 3-4 ขวบครึ่ง และลดลงทันทีเมื่ออายุ 5 ขวบ ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กเริ่มเข้าเรียนชั้นอนุบาล สำหรับความสามารถในการตีความสร้างเค้าโครงขึ้นมาใหม่ หรือคิดประสมประสานจะพัฒนาสูงสุดระหว่างอายุ 3-4 ขวบ

เปียเจต์ (Piaget อ้างใน ปีทมา ภัทรางกูร, 2534:6) กล่าวว่า เด็กวัย 4 ถึง 6 ปี เป็นวัยที่มีการรับรู้ดีขึ้น เริ่มที่จะแยกประเภทได้บ้าง แต่การบอกคุณสมบัติและวิเคราะห์หาเหตุผลในเชิงนามธรรมยังทำได้ไม่ด้นัก พัฒนาการด้านความคิดยืดหยุ่นจึงเป็นลักษณะความคิดที่ยากสำหรับพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุนี้นี้ ในการส่งเสริมพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กนั้น จะเห็นได้ว่าช่วงปฐมวัยเป็นช่วงเวลาสำคัญในการปูพื้นฐาน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจึงควรตระหนักถึงการหาวิธีการสอน การจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้สูงขึ้น

พัฒนาการของความคิดละเอียดลออนั้นขึ้นอยู่กับ

อายุ เด็กที่มีอายุมากจะมีความสามารถทางด้านนี้มากกว่าเด็กวัยน้อย

เพศ เด็กหญิงจะมีความสามารถมากกว่าเด็กชายในด้านความคิดละเอียดลออ

การสังเกต เด็กที่มีความสามารถด้านการสังเกตสูงจะมีความสามารถทางด้านความคิดละเอียดสูงด้วย

ลักษณะพัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก จะมีแบบแผนแตกต่างจากพัฒนาการด้านอื่นๆ สามารถพัฒนาได้มากกว่าวัยผู้ใหญ่ ทอร์รานซ์ (Torrance อ้างใน กรมวิชาการ, 2535:3) สรุปลักษณะพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

เด็กวัยทารก-วัยก่อนเรียน (อายุระหว่าง 0-6 ปี)

ในช่วงอายุ 0-2 ปี เด็กเริ่มพัฒนาการจินตนาการในช่วงขวบแรกเด็กต้องการรู้เรื่องต่างๆ พยายามเลียนแบบเสียงและจังหวะ เมื่ออายุ 2 ขวบ เด็กต้องการให้มีอะไรพิเศษเกิดขึ้น เด็กกระตือรือร้นที่จะได้สัมผัส ชิมและคลุกสิ่งทุกอย่าง เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น แต่วิธีการแสดงออกนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน

อายุ 2-3 ปี เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับโลกโดยประสบการณ์ตรงและทำสิ่งนั้นๆ ซ้ำ โดยการเล่นที่ใช้จินตนาการ เริ่มต้นตัวกับสิ่งแปลกใหม่ตามธรรมชาติ ช่วงความสนใจของเด็กจะสั้น โดยเปลี่ยนจากการเล่นอย่างหนึ่งไปอีกอย่างหนึ่งเสมอ เด็กเริ่มพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง เด็กวัยนี้มักทำในสิ่งที่เกินความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกโกรธและคับข้องใจ

อายุ 4-6 ปี เด็กเริ่มสนุกสนานกับการวางแผนการเล่น การทำงาน เด็กเรียนรู้บทบาทของผู้ใหญ่โดยการเล่นสมมุติ มีความอยากรู้อยากเห็นสิ่งที่เป็นจริงและถูกต้อง เด็กสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ แม้ว่าจะไม่เข้าใจเหตุผลนัก เด็กทดลองเล่นบทบาทต่างๆ โดยใช้จินตนาการของเด็กเอง ลักษณะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยนี้ค่อนข้างจะเป็นธรรมชาติที่ปรากฏชัด

เด็กวัยเรียน (อายุระหว่าง 6-12 ปี)

อายุ 6-8 ปี จินตนาการทางสร้างสรรค์ของเด็กเปลี่ยนไปสู่ความเป็นจริงมากขึ้น และพยายามที่จะบรรยายออกมาแม้ในขณะที่กำลังเล่น เด็กวัยนี้รักการเรียนรู้มากดังนั้นการจัดประสบการณ์ที่ท้าทายและสนุกสนานให้เด็กวัยนี้ ย่อมช่วยพัฒนาความอยากรู้อยากเห็นให้แก่เด็ก

อายุ 8-10 ปี เด็กใช้ทักษะหลายด้านในการสร้างสรรค์และสามารถค้นพบวิธีที่จะใช้ความสามารถเฉพาะตัวของเขาสร้างสรรค์ เด็กมักจะเทียบตัวเองกับคนที่น่ายกย่องซึ่งสามารถเอาชนะอุปสรรคได้ ความสามารถในการถามและความอยากรู้อยากเห็นของเด็กก็เพิ่มขึ้น

อายุ 10-12 ปี เด็กชอบการสำรวจค้นคว้า เด็กผู้หญิงชอบการอ่านหนังสือและเล่นสมมุติ เด็กชายชอบเรียนจากประสบการณ์ตรง ช่วงเวลาของการสนใจจะนานขึ้น ความสามารถทางศิลปะและดนตรีจะพัฒนาได้เร็ว เด็กจะชอบทดลองทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อประสบการณ์แต่มีขาดความมั่นใจในผลงานของตนเอง

ลักษณะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยนี้ค่อนข้างจะเป็นธรรมชาติที่ปรากฏชัด พ่อแม่และครูควรให้อิสระเด็กได้คิดวางแผนการเล่นของเขาเอง ความคิดเห็นของเด็กควรได้รับการยอมรับและนำมาใช้ปฏิบัติบ้าง พ่อแม่ควรส่งเสริมให้เด็กเล่นตามลำพัง ซึ่งจะช่วยให้เด็กพัฒนาจินตนาการหรือความคิดสร้างสรรค์ได้ด้วยทางนี้ นอกจากนี้พ่อแม่ควรเห็นความสำคัญของการถามคำถามของเด็กและกระตุ้นให้เด็กตอบอย่างละเอียดตรงความเป็นจริง การแสวงหาความจริงของเด็ก ไม่ควรถือเป็นเรื่องอับอายหรือเป็นความผิดพลาดของเด็ก พ่อแม่ควรมีส่วนร่วมในการค้นหาสิ่งใหม่ เด็กในวัยนี้เป็นวัยที่ดีที่สุดที่จะสนับสนุนจินตนาการที่น่าตื่นเต้นแก่ครอบครัวและเพื่อนๆ ความประทับใจจะเกิดขึ้นได้ตั้งแต่อาศัยการวางแผนรวมทั้งการแสดงออกอย่างรอบคอบ

สรุปได้ว่ามนุษย์ทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ติดตัวมาแต่กำเนิด ความคิดสร้างสรรค์จะพัฒนาไปเรื่อยๆ จนถึงช่วงอายุ 7 ขวบ เนื่องจากเป็นช่วงที่เด็กเข้าเรียน เด็กวัยนี้จะมีความคิดสร้างสรรค์ลดลงบางช่วง ซึ่งอาจเป็นผลจากการเข้าสู่ระบบโรงเรียน เด็กต้องทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด ขาดโอกาสแสดงความคิดเห็น การเข้มงวดของผู้ปกครองหรือครูอาจารย์ที่มากเกินไปจะเป็นอุปสรรคที่บั่นทอนพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ระบบการศึกษาที่จัดให้กับเด็กมักเน้นให้เด็กอ่าน เขียน ท่องจำ ทิศเลข ซึ่งเป็นการพัฒนาสมองซีกซ้ายเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่สมองซีกขวาที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจินตนาการ นึกฝัน การคิดแปลกๆ ใหม่ๆ ไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการ จึงทำให้ภาวะการสร้างสรรค์ ได้แก่ เสรีภาพทางความคิดและการกระทำถูกยับยั้ง แต่อย่างไรก็ดีความคิดสร้างสรรค์เป็นสมรรถภาพที่สามารถส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้ด้วยการสอน ฝึกฝนปฏิบัติที่ถูกต้องและถ้ายังส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กตั้งแต่วัยได้เท่าใดก็ยิ่งจะได้ผลดีมากกว่านั้น

โดยเฉพาะในช่วงก่อนวัยเรียน หรือช่วง 6 ขวบแรกของชีวิต เป็นระยะที่เด็กมีจินตนาการสูง ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์กำลังพัฒนา

3.6 ลักษณะของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์

คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ พบว่าเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้ที่ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีสมาธิ ความพยายาม สามารถพินิจพิเคราะห์ความคิดอย่างถี่ถ้วนในการแก้ปัญหา นอกจากนี้ยังมีลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เป็นผู้เปิดรับสถานการณ์ต่างๆ ง่าย แสดงออกมากกว่าเก็บกด เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะเด่นๆ อันเป็นลักษณะนิสัยประจำตัว อารี รังสินันท์ (2532:61) สรุปลักษณะของบุคคลผู้มีความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

- 3.6.1 มีความสามารถในการคิดพลิกแพลง แก้ปัญหาต่างๆ ให้ดูง่ายด้วยดี
- 3.6.2 ไม่ชอบทำตามผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล
- 3.6.3 มีจิตใจจดจ่อและผูกพันกับงาน มีความอดทนอย่างทรหด
- 3.6.4 ไม่ยอมเลิกล้มอะไรง่ายๆ หรือเป็นนักสู้ที่ดี
- 3.6.5 มีความคิดคำนึง หรือจินตนาการสูง
- 3.6.6 มีลักษณะความเป็นผู้นำ
- 3.6.7 มีลักษณะขี้เล่น รื่นเริง
- 3.6.8 ชอบรับประสบการณ์ใหม่ๆ
- 3.6.9 นับถือตนเองและเชื่อมั่นในตนเองสูง
- 3.6.10 มีความคิดอิสระและยืดหยุ่น
- 3.6.11 ยอมรับและสนใจสิ่งแปลก
- 3.6.12 มีความซื่อสัตย์ ในการรับรู้
- 3.6.13 กล้าหาญ กล้าเผชิญความจริง
- 3.6.14 ไม่กลัวเครื่องครัดกับระเบียบแบบแผน
- 3.6.15 ไปยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกินไป
- 3.6.16 มีอารมณ์ขัน

สรุปได้ว่า ลักษณะของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้น จะต้องเป็นผู้ที่เปิดรับประสบการณ์อย่างอิสระ มีความอยากรู้อยากเห็น ชอบเสาะแสวงหา ตำรวจ ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง มีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา เป็นต้น ดังนั้นการที่จะส่งเสริมเด็กให้มีลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวเพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะต้องจัดประสบการณ์ให้เด็กได้สังเกต ได้เล่น และได้ซักถาม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการแสดงออกทางความคิด

ด้วยคำพูด และการกระทำตามจินตนาการและความพอใจของเขา ซึ่งการกระทำเหล่านี้จะพัฒนา มาถึงจุดที่ทำให้เด็กต้องเปลี่ยนแปลงประสบการณ์เดิมให้เป็นประสบการณ์ใหม่

3.7 หลักการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวเด็กทุกคน และสามารถส่งเสริม ให้พัฒนาได้ทั้งทางตรง คือ การสอน ฝึกฝน อบรม และในทางอ้อมด้วยการสร้างสภาพบรรยากาศ และการจัดสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความเป็นอิสระ หลักการส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ ทอร์เรนซ์ (Torrance อังโน ฮารี รังสินันท์, 2532:74-75) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาชาวอเมริกัน เป็นผู้ที่สนใจศึกษาวิจัยเรื่องความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนการสอนไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งได้ เสนอหลักในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายประการ ซึ่งเขาเน้นตัวครูกับนักเรียนและ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

3.7.1 ส่งเสริมให้เด็กถามและให้ความสนใจต่อคำถามและคำถามที่แปลกๆ ของเด็ก และเขายังเน้นว่าพ่อแม่หรือครูไม่ควรมุ่งที่คำตอบที่ถูกแต่เพียงอย่างเดียวเพราะในการ แก้ปัญหาแม้เด็กจะใช้วิธีใด เสี่ยงบ้างก็ควรจะยอม แต่ควรกระตุ้นให้เด็กได้วิเคราะห์ ค้นหาเพื่อ พิสูจน์การเดาโดยใช้การสังเกตและประสบการณ์ของเด็กเอง

3.7.2 ตั้งใจฟังและเอาใจใส่ต่อความคิดแปลกๆ ของเด็กด้วยใจเป็นกลาง เมื่อเด็กแสดงความคิดเห็นในเรื่องใด แม้จะเป็นความคิดที่ยังไม่เคยได้ยินมาก่อน ผู้ใหญ่ก็อย่าเพิ่ง ตัดสินและติตรอนความคิดนั้น แต่ควรรับฟังไปก่อน

3.7.3 กระตุ้นหรือรับต่อคำถามที่แปลกๆ ของเด็กด้วยการตอบคำถามอย่างมีชีวิตชีวา หรือชี้แนะให้เด็กหาคำตอบจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

3.7.4 แสดงและเน้น ให้เด็กเห็นว่าความคิดของเด็กนั้น มีคุณค่าและนำไปใช้ให้ เกิดประโยชน์ได้

3.7.5 กระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรให้อิโกลาสและเตรียมการ ให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง และยกย่องเด็กที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูอาจจะเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ ลดการอธิบายและบรรยายลงบ้าง แต่เพิ่มการให้เด็กมีส่วนร่วมริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น

3.7.6 เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ ค้นคว้าอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ โดยไม่ต้องใช้วิธี ชูด้วยคะแนน หรือการสอบ การตรวจสอบ เป็นต้น

3.7.7 พึงระลึกว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในเด็กจะต้องใช้เวลาพัฒนา อย่างค่อยเป็นค่อยไป

3.7.8 ส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการของตนเองและยกย่องชมเชย เมื่อเด็กมีจินตนาการที่แปลกและมีคุณค่า

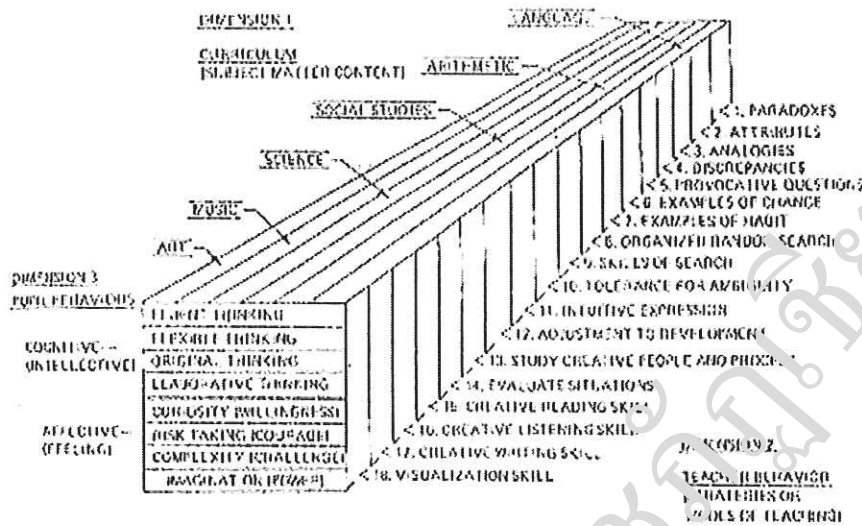
บรรยากาศที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นบรรยากาศที่เต็มไปด้วยการยอมรับและการกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ จะช่วยให้เขาได้พบความคิดใหม่ๆ และสามารถพัฒนาศักยภาพทางด้านความคิดสร้างสรรค์ให้เจริญก้าวหน้าตามขีดความสามารถของเขา แต่เราก็ไม่สามารถคอยให้เขาเกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นเอง จำเป็นต้องกระตุ้นและส่งเสริมด้วยวิธีการเทคนิคต่างๆ ดังนั้น ความรู้สึกอิสระที่จะคิดได้แปลกๆ และสภาพที่มีความปลอดภัยทางจิตจึงเป็นภาวะที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก และเป็นสิ่งที่ควรได้รับการส่งเสริมจากพ่อแม่ ครู อาจารย์และผู้เกี่ยวข้องกับเด็กที่จะจัดบรรยากาศเหล่านี้ให้เด็ก เนื่องจากว่าเด็กมีความคิดสร้างสรรค์แล้วเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะมีความคิดสร้างสรรค์ด้วย

3.8 การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

เด็กทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์และ โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยความคิดสร้างสรรค์ของเด็กกำลังต้องการการพัฒนาอย่างยิ่ง พ่อแม่ ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงควรจัดกิจกรรมที่让孩子ได้ฝึกใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองให้มากที่สุด รูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ดังที่แฟรงค์ วิลเลียมส์ (Frank Williams อังใน อารี รังสินนท์, 2532:115-130) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาชาวอเมริกัน ได้ศึกษาเรื่องการสอนความคิดสร้างสรรค์อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง ได้เสนอรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ขึ้น ชื่อว่า Williams Cube CAI Model อันเป็นรูปแบบในการส่งเสริมพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ทั้งทาง ด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก หรือเจตคติในห้องเรียน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบการสอนให้เด็กรู้จักคิด การแสดงความรู้สึก และการแสดงออกในวิถีทางของความคิดสร้างสรรค์ รูปแบบการสอนนี้แบ่งออกเป็น 3 มิติ คือ มิติที่ 1 ด้านเนื้อหา มิติที่ 2 ด้านพฤติกรรมและการลงมือของครู มิติที่ 3 ด้านพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

A Model for Implementing Cognitive Affective Behaviors in the Classroom

D1→D2→D3

ภาพที่ 2.3 แสดงโครงสร้างของรูปแบบการสอนความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของวิลเลียมส์
ที่มา : Williams, F.E. , 1971:p.17

จากภาพ แฟรงค์ วิลเลียมส์ แบ่งรูปแบบการสอนออกเป็น 3 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 ด้านเนื้อหา (Content) หมายถึง ในการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้น ยังคงยึดหลักสูตรเป็นแกนและจัดการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

มิติที่ 2 ด้านพฤติกรรมการสอนของครู (Teacher Behavior) หมายถึง ในการสอนของครูเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กนั้น วิลเลียมส์ เน้นเทคนิควิธีสอนและการเสนอกิจกรรมอันเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์ เขากล่าวว่าครูสามารถสอนเนื้อหาวิชาที่กำหนดในหลักสูตรและใช้เทคนิควิธีสอน การจัดกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เขาได้เสนอเทคนิควิธีสอน และการจัดกิจกรรมไว้ถึง 18 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การสอน (Paradox) หมายถึง การสอนเกี่ยวกับความคิดเห็นในลักษณะซึ่งขัดแย้งในตัวเอง ความคิดเห็นซึ่งค้านกับสามัญสำนึก ความจริงที่ยากจะเชื่อถือหรืออธิบายได้ ความเห็นหรือความเชื่อที่ฝังใจมานาน

2.2 การพิจารณาลักษณะ (Attribute) หมายถึง การสอนให้นักเรียนคิดพิจารณาถึงลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏทั้งของมนุษย์ สัตว์ สิ่งของในลักษณะที่แตกต่างไปกว่าที่เคยคิด รวมทั้งในลักษณะที่คาดไม่ถึงด้วย

2.3 การเปรียบเทียบอุปมา อุปมัย (Analogies) หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งหรือสถานการณ์ที่เหมือนกัน คล้ายคลึงกัน แตกต่างกัน หรือตรงกันข้าม อาจเป็นคำเปรียบเทียบ คำพังเพย สุภาษิต ก็ได้

2.4 การบอกสิ่งที่คลาดเคลื่อนไปจากความจริง (Discrepancies) หมายถึง การแจ้งความคิดเห็น ระบุ บ่งชี้ถึงสิ่งที่คลาดเคลื่อนจากความจริง หรือขาดตกบกพร่องผิดปกติ หรือสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์ เช่น

2.4.1 ให้ดูภาพสัตว์ แล้วให้นักถึงสภาพที่อาศัยของสัตว์ เช่น เสือนักถึงป่า ลิงนักถึงต้นไม้ หรือให้ลองนึกถึงสถานที่อื่นๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับสัตว์ต่อไปนี้ เช่น อูฐเดินบนหิมะ (แทนที่จะอยู่ในทะเลทราย) เป็นต้น

2.4.2 สมมติว่านักเรียนเป็นแมวที่เจ้าของลืมให้อาหาร ลองคิดว่าแมวจะมีวิธีหาอาหารอย่างไรได้บ้าง

2.5 การใช้คำถามยั่วและกระตุ้นให้ถกเถียง (Provocative Question) หมายถึง การตั้งคำถามแบบปลายเปิด และเป็นคำถามที่ยั่ว และใช้ความรู้ตักตักคิดให้ชวนคิดค้นคว้า เพื่อให้ได้ความหมายที่ลึกซึ้งสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ คำถามลักษณะเช่นนี้จะสามารถตอบได้ถูกมากกว่าหนึ่งข้อ หรือไม่มีคำตอบที่ถูกเพียงคำตอบเดียว แต่มีหลายๆ คำตอบ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมความกล้าให้นักเรียนกล้าตอบ กล้าคิด และเชื่อว่าคนจะไม่หัวเราะเยาะ คำถามที่ถามมักจะลงท้ายว่า มีวิธีการใดบ้าง...มีประโยชน์อย่างไรบ้าง...มีอะไรมากกว่านี้อีก

2.6 การเปลี่ยนแปลง (Example of Change) หมายถึง การฝึกให้คิดถึงการเปลี่ยนแปลง คัดแปลง การปรับปรุงสิ่งต่างๆ ที่คงสภาพมาเป็นเวลานานให้เป็นไปในรูปแบบอื่น และเปิดโอกาสให้เปลี่ยนแปลงด้วยวิธีต่างๆ อย่างอิสระ เช่น ส่งสุนัขของเล่นให้แล้วให้คิดคัดแปลงตามใจชอบ เพื่อให้สุนัขเป่าเองเล่นที่ถูกต้องและเล่นอย่างสนุกสนาน

2.7 การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ (Example of Habit) หมายถึง การฝึกให้นักเรียนเป็นคนมีความยืดหยุ่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลง คลายความยึดมั่นต่างๆ เพื่อปรับคนเข้ากับสภาพการณ์ใหม่ๆ เช่น ถ้าโลกนี้ไม่มีโทรทัศน์ คนจะเป็นอย่างไรบ้าง

2.8 การสร้างสิ่งใหม่จากโครงสร้างเดิม (An Organized Random Search) หมายถึง การฝึกให้นักเรียนรู้จักสร้างสิ่งใหม่ๆ กฎเกณฑ์ใหม่ ความคิดใหม่ โดยอาศัยโครงสร้างเดิม หรือ

กฎเกณฑ์เดิมที่เคยมีแต่พยายามคิดพลิกแพลงให้ต่างไปจากเดิมเช่น ให้นักเรียนฟังเรื่องค้างแล้วต่อเรื่องตอนท้ายให้จบ

2.9 ทักษะการค้นคว้าหาข้อมูล (The Skill of Search) หมายถึง การฝึกให้นักเรียน รู้จักการสำรวจเพื่อหาข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น

2.9.1 การค้นคว้าแบบนักประวัติศาสตร์ (Historical Search) เป็นการศึกษาค้นคว้าหรือสำรวจวิธีการที่ปฏิบัติมาแต่อดีตกาล

2.9.2 การค้นคว้าแบบบรรยาย (Descriptive Search) เป็นการลงมือหาวิธีใหม่แบบลองผิดถูกก่อนค้นพบแล้วจึงเสนอผลงาน

2.9.3 การค้นคว้าแบบนักวิทยาศาสตร์ (Experimental Search) เป็นการสำรวจค้นคว้าแบบตั้งสมมติฐาน แล้วหาข้อมูลเพื่อพิสูจน์สมมติฐาน แล้วจึงเสนอผลการศึกษาที่ได้รับ

2.10 การค้นหาคำตอบจากคำถามที่กำกวมไม่ชัดเจน (Tolerance for Ambiguity) เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความอดทน และพยายามที่จะค้นหาคำตอบต่อไปหาที่กำกวม หรือเป็นสองนัย ถัดกลับ หรือทำทลายความนึกคิดต่างๆ เช่น ให้ดูภาพยนตร์ค้างตอนจำกัดไว้ แล้วให้ผูกเรื่องต่อตามใจชอบ และลองเปรียบเทียบเรื่องที่แต่งเองกับเรื่องที่เห็นไปตามท้องเรื่อง หรือลองต่อเติมภาพจากส่วนที่กำหนดให้สมบูรณ์

2.11 การแสดงออกจากการรับรู้ (Intuitive Expression) เป็นการฝึกให้รู้จักการแสดงความรู้สึก ความคิด ความรู้สึกที่เกิดจากมีสิ่งเร้าอวัยวะสัมผัสทั้ง 5 เช่น ดูภาพคนในอิริยาบถต่างๆ แล้วใช้ความรู้สึกช่วยกันเดาภาพนั้นๆ หรือให้ดูรูปภาพแล้วทายว่าอะไรเกิดขึ้นก่อนการแสดงออกในภาพนั้น

2.12 การพัฒนา (Adjustment for Development) หมายถึง การฝึกให้นักเรียน รู้จักพิจารณาศึกษาความผิดพลาดเล็กน้อย ซึ่งเกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม แล้วหาประโยชน์จากความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของตนเอง หรือของผู้อื่น หรือใช้ความผิดพลาดเป็นบทเรียนนำไปสู่ความสำเร็จ

2.13 ลักษณะบุคคล และกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Creative Person and Process) หมายถึง การให้ศึกษาประวัติบุคคลสำคัญทั้งในแง่ลักษณะพฤติกรรมและกระบวนการคิด ตลอดจนวิธีการและประเภทการณ์ของเขาด้วย

2.14 ประเมินสถานการณ์ (Evaluate Situation) หมายถึง การฝึกให้หาคำตอบโดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้น และความหมายเกี่ยวเนื่องกัน ด้วยการตั้งคำถามว่าถ้าสิ่งนี้เกิดขึ้นแล้วจะเกิดผลอย่างไร เช่น ถ้าให้เลือกวัสดุ 2-3 อย่าง เช่น กระดาษ โบ สำลี ท่านจะประดิษฐ์เป็นอะไรบ้าง

2.15 พัฒนาทักษะการอ่านอย่างสร้างสรรค์ (A Creative Reading Skill) หมายถึง การฝึกให้รู้จักคิด แสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึกนึกคิดต่อเรื่องที่อ่าน ทั้งนี้เป็นการอ่านจาก ภาพและการอ่านตัวอักษร

2.16 พัฒนาการฟังอย่างสร้างสรรค์ (A Creative Listening Skill) หมายถึงการฝึก ให้เกิดความรู้สึกนึกคิดในขณะที่ฟัง หลังจากการฟังบทความ เรื่องราว คนตรี เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูล ความรู้ ซึ่งโยงไปหาสิ่งอื่นๆ ต่อไป เช่น ให้นักเรียนฟังเรื่องราว บทความแล้วแต่งเรื่องเสียใหม่ โดยอาศัยความเดิมหรือให้นักเรียนคิดทำทางการเคลื่อนไหวจากเรื่องที่เล่าให้ฟัง เช่น มีสิ่งใหญ่หัว หนึ่งกำลังยืนอยู่ ให้ลองผลึกซ่างให้เขยื้อน โดยแสดงให้เห็นจริงเห็นจัง

2.17 พัฒนาการเขียนอย่างสร้างสรรค์ (A Creative Writing Skill) หมายถึงการฝึก ให้แสดงความคิด ความรู้สึก และจินตนาการด้านการเขียนบรรยาย หรือพรรณนาให้เห็นภาพ ชัดเจน

2.18 ทักษะการมองภาพในมิติต่างๆ (Visualization Skill) หมายถึง การฝึกให้ แสดงความรู้สึกนึกคิดจากการมองภาพในแง่มุมแปลกๆ ใหม่ๆ 'ใช้'ซ้ำของเดิม เช่น ลองวาดภาพจาก สิ่งที่กำหนด เช่น สามเหลี่ยม วงกลม สี่เหลี่ยม

มิติที่ 3 ด้านพฤติกรรมกรเรียนของนักเรียน (Pupil Behavior) หมายถึง จากการที่ครู ได้จัดกระบวนการเรียนการสอนตามเนื้อหาวิชาต่างๆ แล้ว พฤติกรรมกรเปลี่ยนแปลงของนักเรียน ด้านความคิดสร้างสรรค์จะต้องเกิดขึ้น ทั้งทางด้านสติปัญญาและด้านความรู้สึกหรือเจตคติ ซึ่งวัดปริมาณได้แบ่งพฤติกรรมกรเรียนของ นักเรียนออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 ด้านความรู้ความเข้าใจหรือด้านสติปัญญา (Cognitive Behavior) หมายถึง นักเรียนต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงทาง จ्ञาณโกของสมองใน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.1 ความคล่องตัว (Fluent Thinking) หมายถึง ความคล่องแคล่ว หรือ ความคล่องตัวในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือความสามารถ ในการคิดหาคำตอบที่ชัดเจนตรงประเด็นให้ได้จำนวนมากที่สุด ความคิดคล่องตัวเน้นปริมาณ ความคิด กล่าวคือความคิดยังมีปริมาณมากเท่าใดก็ยิ่งดีเท่านั้น

1.2 ความคิดยืดหยุ่น (Flexible Thinking) หมายถึง ความยืดหยุ่นในความคิด และการกระทำ การปรับความคิดให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ เป็นต้น สำหรับในที่นี้ความหมาย ของความยืดหยุ่น หมายถึง ปริมาณของจำพวก กลุ่มหรือประเภทที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า และ เช่นเดียวกับความคล่องตัว คือ เน้นปริมาณเช่นกัน แต่เป็นปริมาณของประเภท กล่าวคือ คำตอบยังมีมากประเภทยิ่งดีหรือกล่าวอีกอย่างได้ว่าเป็นความสามารถในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าให้ได้

มากประเภทที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งจะทำให้คำตอบมีความหลากหลายและแตกแยกแขนงออกได้หลายแขนง

1.3 ความคิดริเริ่ม (Original Thinking) หมายถึง ความคิดแปลกใหม่ไม่ซ้ำกับความคิดของคนอื่นและแตกต่างจากความคิดธรรมดา ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการคิดของเดิมที่มีอยู่แล้วคิดให้แปลกแตกต่างจากที่เคยเป็น หรือสามารถพลิกแพลงให้กลายเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยคาดคิด ความคิดริเริ่มอาจจะเป็นการนำเอาความคิดเก่ามาปรุงแต่ง ผสมผสานจนเกิดเป็นของใหม่ก็ได้ ความคิดริเริ่มมีหลายระดับแต่เป็นความคิดครั้งแรกที่คิดได้หรือเกิดขึ้นกับตนเอง โดยไม่มีใครสอน แม้ความคิดนั้นจะเคยมีความคิดมาก่อนแล้วก็ตาม ก็คงจัดเป็นความคิดริเริ่มหรือความคิดแตกต่าง อาจใช้เกณฑ์ของคำตอบที่เกิดขึ้นร้อยละ 1-5 ของจำนวนทั้งหมด และเป็นคำตอบที่เป็นสาระก็จัดเป็นความคิดริเริ่ม

1.4 ความคิดละเอียดลออ (Elaborative Thinking) หมายถึง ความคิดรายละเอียด คิดเป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพพจน์ชัดเจน หรือเป็นผลงานที่สมบูรณ์ขึ้น ความคิดละเอียดลออจัดเป็นความคิดในรายละเอียดที่นำมาตกแต่ง ขยายความลึกครั้งแรกให้สมบูรณ์ขึ้น

ลักษณะที่ 2 ด้านความรู้หรือด้านจิตใจ (Affective Behavior) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ จิตใจ หรือเจตคติของนักเรียนในค่าต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) ได้แก่ ความต้องการตอบสนองความกระหายใคร่รู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง ความสงสัย ประหลาดใจ และความรู้สึกไวต่อสิ่งที่พบเห็นและแสดงออกด้วยการทดลอง ค้นคว้า ศึกษาและซักถามอยู่เป็นนิจ และกระตือรือร้นที่จะซักถามเกี่ยวกับเรื่องแปลกใหม่อยู่เสมอ คำถามที่แปลกๆ ประหลาดๆ บ่อยครั้งที่คำถามของเขาทำให้ผู้ใหญ่รู้สึกไม่สะดวกใจ ตอบไม่ได้ และอับอาย ความอยากรู้อยากเห็น ช่างซักถามและความช่างสังเกต ชอบทดลองเป็นงานที่สำคัญของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ จึงควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ ทดลอง ดำรง และเป็นกำลังใจให้เขาได้พัฒนาคุณลักษณะความอยากรู้อยากเห็น และสามารถให้ผลผลิตที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโลก

2.2 ความเต็มใจที่จะเสี่ยง (Risk Taking) ได้แก่ การตอบสนองความกระหายใคร่รู้หรืออยากรู้อยากเห็นของตน มีความรู้สึกกล้าหาญ กล้าเดา คาดคะเน และพอใจที่จะทดลองขีดจำกัดความสามารถของตน โดยไม่กลัวว่าผิดพลาดพลั้งหรือประสบความล้มเหลวหรือไม่คำนึงถึงการวิพากษ์วิจารณ์

2.3 ความพอใจที่จะทำสิ่งที่สลับซับซ้อน (Complexity) ได้แก่ ความต้องการตอบสนองที่จะทำในสิ่งที่ยากซับซ้อน พิศดารให้เป็นผลสำเร็จ ความยากและความซับซ้อนไม่ได้เป็นอุปสรรคแต่เป็นแรงกระตุ้น ชัยุญและท้าทายให้อยากทำให้สำเร็จ เพราะฉะนั้นปัญหาที่ยาก

หรืองานที่ซับซ้อน จึงไม่เป็นสิ่งที่ทำให้ท้อถอยแต่เกิดมูมานะและแรงจูงใจ และกล้าที่จะทำงานที่ไม่มีโครงสร้างแน่ชัด คลุมเครือ ไม่ชัดเจน แต่หาทางด้วยวิธีการของเขาเองทำให้เกิดผลสำเร็จ

2.4 ความคิดจินตนาการ (Imagination) ได้แก่ การตอบสนองความต้องการที่จะคิดสร้างภาพพจน์จากสิ่งที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ความคิดจินตนาการจึงมักคิดในสิ่งแปลกใหม่ยังไม่เกิดขึ้นหรือดูเหมือนจะเป็นไปได้ยากและเป็นลักษณะสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ ที่จะนำไปสู่การคิดค้น ประดิษฐ์สิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ และเป็นประโยชน์ ความคิดจินตนาการมีลักษณะที่สำคัญคือต้องเป็นจินตนาการที่ควบคู่กับความพยายามสร้างงาน หรือทำให้จินตนาการเป็นความจริงขึ้นมาให้จงได้ หรือที่เรียกว่าจินตนาการประยุกต์และความคิดสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่

3.9 กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

สำหรับกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ วราภรณ์ รัชนี (2533:164-169) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นก่อนวัยเรียนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มาก กิจกรรมที่จัดให้เด็กก่อนวัยเรียนนั้นส่วนมากจะเป็นการเล่นส่งเสริมทางด้านศิลปะ คำพูดและการกระทำ เพราะเด็กเล็กยังไม่สามารถจะเขียนหนังสือได้ กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่

3.9.1 กิจกรรมด้านศิลปะ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และช่วยฝึกประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา การรู้จักการใช้ความคิดของตนเองในการแสดงออกทางความคิดหลายๆ ด้าน เช่น ความสนุกสนาน กระโดดโลดเต้นแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึก เป็นการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดที่จะนำไปสู่การคิดอย่างสร้างสรรค์ต่อไป กิจกรรมศิลปะ ได้แก่

3.9.1.1 การวาดภาพ

1. ให้อิสระในการเขียนภาพ ลากเส้นตามความพอใจ เสนอแนะเด็กให้คิดถึงสิ่งที่เราชอบ ที่เราอยากทำหรือเราอยากจะทำอะไรสักอย่าง ปล่อยให้เด็กนั่งคิดแล้วลงมือวาด โดยบอกให้เด็กลงมือทำโดยไม่วาดภาพตามใจชอบ วาดภาพจากจินตนาการ วาดภาพจากประสบการณ์ วาดภาพจากการสังเกต วาดภาพจากสิ่งแวดล้อม วาดภาพจากเสียงเพลง

2. การวาดภาพต่อเติมจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ หรือวาดภาพต่อเติมจากส่วนที่ไม่สมบูรณ์ เช่น

3. ให้อาภาพที่ไม่สมบูรณ์แก่เด็ก อาจจะให้รูปเฉพาะปาก หัว ฯลฯ แล้วให้เด็กคิดใช้จินตนาการต่อเติมส่วนต่างๆ นั้น ให้เป็นรูปอะไรก็ได้

4. ให้สิ่งเร้าแก่เด็กโดยเป็นรูปอะไรก็ได้ เช่น ให้ภาพวงกลม สามเหลี่ยม เส้นตรง แล้วให้เด็กใช้จินตนาการคิดต่อเติมให้เป็นรูปอะไรก็ได้

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์

1. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการคิด จินตนาการก่อนทำประกอบ เป็นรูปร่างต่างๆ

2. ส่งเสริมให้เด็กกล้าแสดงออกอย่างเชื่อมั่นในตนเอง

กิจกรรมวาดภาพนั้นเด็กได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวมาจากการสังเกตภาพของเด็กจะแบ่งได้ 4 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 เด็กจะวาดตามความสนใจของตนเอง

แบบที่ 2 เด็กวาดอย่างอิสระโดยกำหนดหัวเรื่องให้ เด็กจะคิดสิ่งที่จะวาดเอง

แบบที่ 3 วาดภาพจากของจริงโดยดูจากแบบ

แบบที่ 4 โดยวาดจากตัวอย่างที่ให้ โดยเด็กจะเลียนแบบภาพที่ให้ทุก

ประการ ปรากฏว่าภาพที่เด็กชอบวาดมากที่สุด คือ ภาพมนุษย์ ภาพสัตว์ และภาพต้นไม้

3.9.1.2 การละเล่นด้วยมือ การใช้มือละเล่นสีบนกระดาษ ใช้นิ้วลากเป็นรอยเส้นต่างๆ ซึ่งเป็นไปตามอารมณ์ จินตนาการ ใจหุน การเคลื่อนไหว ภาพที่เกิดขึ้นจะเป็นรอยลากเส้นด้วยส่วนต่างๆ ของมือ อาจจะเริ่มการสร้างรูปแบบใหม่ๆ ในขณะที่มือละเล่นสีลงไป

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์

1. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างรูปแบบใหม่ๆ ตามจินตนาการ

2. ส่งเสริมการแสดงออกอย่างมั่นใจในตัวเอง ทำให้เกิดความเชื่อมั่น

3.9.1.3 การฉีกกระดาษ ปะกระดาษ และตัดกระดาษ เป็นกิจกรรมที่ใช้กระดาษต่างๆ มาฉีก ตัดแล้วนำมาติดลงบนกระดาษให้เกิดเป็นภาพ โดยให้เด็กหาภาพจากที่ต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ กระดาษห่อของขวัญมาฉีก หรือตัด แล้วนำมาติดประกอบเป็นรูปใหม่ๆ ขึ้น

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์

1. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างภาพจากกระดาษ เศษกระดาษ

2. ส่งเสริมการตัดสินใจในการทำงานอย่างกล้าหาญ และมีอิสระใน

การทำและการคิด

3. ส่งเสริมการตัดสินใจและความเชื่อมั่น

3.9.1.4 การพับกระดาษ เป็นกิจกรรมที่พับกระดาษเป็นรูปทรงต่างๆ ตามความนึกคิด จินตนาการและติดลงบนกระดาษและให้ต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์

1. สร้างทัศนคติที่ดีและรักการทำงานด้วยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรูปที่พับกับการต่อเติม

2. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละคน

3.9.1.5 การปั้น การปั้นด้วยแป้ง ดินน้ำมัน ดินเหนียว โดยให้เด็กปั้นตามจินตนาการนั้น โดยการดูสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์

1. ส่งเสริมให้เด็กกล้าคิด ตัดสินปัญหาในการกระทำอย่างเสรี

3.9.1.6 การประดิษฐ์เศษวัสดุ โดยจัดหาอุปกรณ์จำพวกกล่องขนาดต่างๆ กระดาษห่อของขวัญ เศษผ้า ฯลฯ ให้เด็กคิดประดิษฐ์อะไรก็ได้ตามใจชอบ ตามจินตนาการและความต้องการของเด็ก

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมในเชิงด้านสร้างสรรค์

1. ส่งเสริมในการคิดสร้างสรรค์ ในการตัดสินปัญหาเกี่ยวกับรอบๆ ตัว กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างเสรี

3.9.2 กิจกรรมด้านภาษา เนื่องจากเด็กก่อนวัยเรียนส่วนมากจะเขียนหนังสือไม่ได้ อ่านไม่ออก กิจกรรมด้านภาษาจึงจะสังเกตได้จากการแสดงออกและคำพูด กิจกรรมด้านภาษาจึงหมายถึงกิจกรรมการแสดงออก เล่านิทาน การละคร การเล่นบทบาทสมมติ (Role Playing) กิจกรรมเข้าจังหวะ การแสดงออกทางจินตนาการ

3.9.2.1 การเล่านิทาน เป็นการแสดงการให้ความรัก การดูแลเอาใจใส่แบบหนึ่ง เพราะเด็กในวัยก่อนเรียนจะเริ่มสนใจหนังสือ การเล่าเรื่อง ซึ่งจะเป็นการพัฒนาทางด้านภาษาและในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เกิดความคิดความเข้าใจ และทำให้เกิดความสนุกสนานด้วย การเล่านิทานให้เด็กฟังจะช่วยให้เด็กได้เกิดการคิดจินตนาการ ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ต่อไป การเล่านิทานโดยวิธีการ ได้แก่

1. การเล่าให้เด็กฟังก่อน นานิทานง่ายๆ มีภาพประกอบ อ่านให้ฟังเวลาเข้า-บ่าย

2. การเล่านิทานจากประสบการณ์ เช่น เกี่ยวกับบ้าน ตุ๊กตา

3. การเล่านิทานจากภาพ โดยให้เด็กดูภาพแล้วเล่าเรื่องเกี่ยวกับภาพ

4. เล่านิทานจากจินตนาการความคิดคำนึง

5. เล่านิทานจากความคิดของตนเอง เช่น นิทานของฉันทน์ จุดมุ่งหมายในการเล่านิทานเชิงความคิดสร้างสรรค์

1. ส่งเสริมการคิดคำนึง จินตนาการ
2. มีความกล้าที่จะแสดงออกอย่างมั่นใจ
3. ความคิดสร้างสรรค์ทางด้านภาษา

3.9.2.2 การละครและการเล่นบทบาทสมมติ (Role Playing) เป็นเกมที่เด็กเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่หรือสิ่งที่เด็กสนใจและชอบ เช่น เด็กเล่นเป็นหุ่นยนต์ เป็นพ่อแม่ เป็นครู เป็นหมอ ซึ่งเด็กสามารถจะเล่นตามจินตนาการของเขาเอง ส่วนมากเด็กจะเล่นทุกเวลาที่ เช่น สนามหญ้า มุมม้าน ในห้องนอน บนเตียงของตนเอง โดยสมมติว่าตอนนี้เป็นหุ่นยนต์กำลังขับยานอวกาศ ในขณะที่เล่นบนเตียงนอนของตนเอง การเล่นเกมแบบนี้เป็นการเล่นที่เด็กมีความนึกคิดหรือจินตนาการของเด็กเอง

จุดมุ่งหมายของการเล่นบทบาทสมมติเชิงสร้างสรรค์

3.9.2.3 กิจกรรมเข้าจังหวะ เด็กวัย 3-6 ขวบ จะมีความสนุกสนานที่ได้เต้นเคลื่อนไหวตามจังหวะเสียงดนตรี เด็กๆ จะไม่เบื่อที่จะเล่นอยู่ได้นานๆ เด็กๆ จะแสดงท่วงท่าที่สนุกสนานตอบเมื่อได้ยินเสียงดนตรี หรือจังหวะด้วยวิธีโดยเฉพาะของเขาขึ้นเองอย่างเสรี ซึ่งเป็นการระบายความรู้สึกและการแสดงออก

จุดมุ่งหมายกิจกรรมเข้าจังหวะเชิงสร้างสรรค์

1. เพื่อส่งเสริมการแสดงออกอย่างมั่นใจในตนเอง
2. เพื่อฝึกการคิดและจินตนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์
3. ฝึกความกล้าอย่างมีอิสระเสรี

การแสดงออกทางด้านจินตนาการ เป็นกิจกรรมที่ฝึกด้านจินตนาการ โดยก่อนอื่นก็ให้เด็กได้รู้จักคิดเป็น โดยใช้สิ่งเร้าง่ายๆ เช่น การฟังอาจจะให้เด็กได้ฟังเสียงธรรมชาติ เช่น เสียงนกร้อง รถแล่น ฯลฯ ให้เด็กคิดและทายว่าเสียงอะไร จะฝึกให้เด็กเกิดความคิดจินตนาการ

จุดมุ่งหมายการแสดงออกทางด้านจินตนาการในเชิงสร้างสรรค์

กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กอนุบาลดังกล่าว ครูผู้สอนสามารถเลือกจัดให้สอดคล้องกับหลักพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสม

3.10 อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์

ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล บางคนอาจเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้มากแต่บางคนอาจเกิดความคิดสร้างสรรค์น้อยทั้งๆ ที่เป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งอาจจะมีปัญหา

จากอุปสรรคที่จะสกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ความคิดสร้างสรรค์ไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร ซึ่งอาร์ รังสินันท์ (2532:109-113) กล่าวว่า อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์มีดังนี้

3.10.1 การไม่ชอบให้ซักถาม หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ไม่ชอบและไม่สนับสนุนให้เด็กเป็นคนช่างซักช่างถาม หรือยับยั้งการถามและรู้สึกรำคาญ และไม่พอใจการที่เด็กซักถามบ่อยๆ

3.10.2 การเอาอย่างกันหรือการทำตามอย่างกัน หมายถึง การกระทำที่ชอบทำตามอย่างกัน คิดตามกัน คิดในสิ่งที่เคยมี เลียนแบบของเดิม ไม่กล้าคิดและกระทำให้แตกต่างจากคนอื่นหรือของเดิม บางครั้งอาจจะกล้าคิดแต่ไม่กล้าแสดง เพราะกลัวถูกหัวเราะเยาะ กลัวสังคมไม่ยอมรับ

3.10.3 การเน้นบทบาทและความแตกต่างทางเพศมากเกินไป หมายถึง การที่สังคมได้กำหนดบทบาทของเพศหญิงและเพศชายอย่างเคร่งครัด ทำให้ทั้งสองเพศไม่กล้าล่วงล้ำในเส้นที่ขีดกำหนดไว้ทั้งที่ตนมีความสามารถ

3.10.4 วัฒนธรรมที่เน้นความสำเร็จและประดามความล้มเหลว หมายถึง การที่สังคมมีค่านิยมต่อความสำเร็จมากเกินไป เมื่อทำการสิ่งใดแล้วก็ต้องการให้เกิดความสำเร็จเพียงอย่างเดียว ความล้มเหลวเป็นสิ่งที่ไม่ยอมรับและทำให้อับอาย ดังนั้นจึงทำให้เด็กไม่กล้าทดลองของใหม่ เพราะกลัวความล้มเหลวและผลที่ได้รับจากสังคม คือ การถูกดูแคลน

3.10.5 บรรยากาศที่เคร่งเครียดและจริงจังมากเกินไป หมายถึง การกระทำและความคิดทุกอย่างจะต้องอยู่ในระเบียบแบบแผนอย่างเคร่งเครียด จะคลาดเคลื่อนหรือเบี่ยงเบนไปแม้แต่เล็กน้อยก็ถือเป็นความผิดอันยิ่งใหญ่และไม่สามารถยกยให้ได้

3.10.6 ความกลัว หมายถึง ความไม่กล้าคิดไม่กล้าแสดง และไม่กล้ากระทำสิ่งใดใหม่ เพราะกลัวการถูกหัวเราะเยาะ กลัวการถูกตำหนิติเตียน กลัวเสียหน้า และกลัวการถูกลงโทษ

3.10.7 ความเคยชิน หมายถึง การยอมรับหรือการติดอยู่กับรูปแบบหรือการกระทำเดิมที่เคยทำเป็นประจำ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ เคยชินกับสภาพชีวิตที่เคยเป็นมา

3.10.8 ความมีอคติหรือความลำเอียง หมายถึง ความเชื่อและคิดตามทัศนคติของตนลำเอียงและยึดมั่นกับความเข้าใจของตน โดยไม่ยอมรับรู้สิ่งใหม่ทำให้เกิดทัศนคติที่คับแคบ ไม่ยอมเชื่อถือแนวทางอื่นๆ ที่เป็นไปได้ คิดเพียงว่าคำตอบที่ถูกมีเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น และในการตัดสินใจต่าง ๆ ก็จะนำเอาความคิดความเชื่อของตนแต่เพียงอย่างเดียวเข้ามาเป็นเกณฑ์ตัดสินใจเท่านั้น

3.10.9 ความเกือยชา หมายถึง ความอึดอาด เชื่องช้าและความล่าช้าในการริเริ่มทั้งความคิดและการกระทำ

3.10.10 ความเกียจคร้าน หมายถึง ไม่เอาใจริงเอาจังในสิ่งใด ทำงานอย่างไม่เต็มที่ ไม่เต็มความสามารถ ชอบแต่ความสะดวกสบาย

สรุปแล้วสิ่งที่สกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ความไม่รู้ ความกลัว อคติ และการขาดความกระตือรือร้น บรรยากาศที่เคร่งเครียดจนเกินไป สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคที่จะทำให้ นักเรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ ครูจะต้องยอมรับและเข้าใจอุปสรรคเหล่านี้เสียก่อน เพื่อว่าจะได้ เอาชนะและแนะนำให้เด็กเอาชนะอุปสรรคเหล่านี้ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้สูงขึ้นต่อไป

3.11 บทบาทของครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

การปลูกฝังความคิดสร้างสรรค์จะต้องค่อยเป็นค่อยไป เด็กจะเริ่มมีความคิดสร้างสรรค์ เมื่อได้เผชิญปัญหาต่างๆ และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ครูมีหน้าที่สอนให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก จิตใจและทัศนคติ ผลของการเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติตนในทางที่ดีงามเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคม การเอาใจความคิดสร้างสรรค์ก็เช่นกัน มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก ทัศนคติ และการพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ การสอนความคิดสร้างสรรค์เน้นความสำคัญของการจัดกิจกรรมที่ทำท่าย และกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการคำนึงถึงบรรยากาศที่ส่งเสริมให้คนกล้าคิดกล้าแสดงออกและครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้กิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งชูลีพร สงวนศรี (2534 :22) ได้กล่าวถึง เทคนิคและวิธีการส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

3.11.1 ครูจะต้องเป็นผู้แนะนำกระตุ้นเตือนให้เด็กแสดงออก คือ คอยแนะนำช่วยเหลือให้เด็กทำงานบรรลุถึงความสำเร็จ งามความสามารถและความต้องการของเขา สร้างแรงจูงใจให้เด็กเกิดความสนใจในการทำงานของตน

3.11.2 ครูให้เสรีภาพในการแสดงความคิดและการแสดงออก เพราะเด็กใน ระยะเวลานี้เป็นระยะที่ชอบแสดงออกโดยเสรี ไม่ค่อยสนใจในความเหมือนจริงหรือไม่เหมือน ไม่สนใจในฝีมือหรือความละเอียดเรียบร้อยเท่าใดนัก

3.11.3 ครูหาประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมทางศิลปะให้แก่เด็ก ตามความสนใจและความต้องการของเด็ก เด็กซึ่งมาจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ กัน ประสบการณ์ที่เด็กได้รับก็จะผิด กันด้วย ฉะนั้นการให้ประสบการณ์แก่เด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญ

3.11.4 ครูควรชักจูงให้เด็กใช้กิจกรรมศิลปะไปในเชิงสำรวจทดลองมากกว่าที่จะมุ่งหมายในผลสำเร็จของงาน

3.11.5 ครูจะต้องจัดกิจกรรมและวัสดุให้เหมาะสมมือ ทั้งให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก หมั่นเปลี่ยนกิจกรรมศิลปะหลายๆ อย่าง และหาวัสดุใหม่ๆ มาให้เด็กได้ทดลอง เด็กจะเกิดความสนุก เพลิดเพลิน และไม่เบื่อหน่ายในการทำศิลปะ

3.11.6 ครูจะต้องให้กำหนดเวลาในการเรียนวิชาศิลปะ ให้เหมาะสมกับความสนใจของเด็กตามวัย รวมทั้งการจัดสถานที่ให้เหมาะสมเด็กมีความสะดวกคล่องตัวในการทำงาน

3.11.7 ครูควรยกย่อง ยอมรับผลงานของเด็ก ให้กำลังใจแก่เด็ก ชมเชยผลงานของเด็ก แม้งานที่ทำออกมานั้นจะไม่เหมือนของจริงก็ตาม ครูจะต้องเข้าใจในการพัฒนาการทางศิลปะของเด็กเป็นอย่างดี

3.11.8 ครูควรส่งเสริมผลงานของเด็ก โดยการแสดงผลงานของเด็ก การส่งเข้าประกวดการให้รางวัล และนำผลงานของเด็กมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจและสนใจในบทเรียนมากขึ้น

3.11.9 ครูจะต้องเป็นผู้ปลูกฝังทัศนคติที่ดีให้แก่เด็กในการทำงาน เตรียมเครื่องใช้ รู้จักสะสม การเก็บรักษา และการรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี

3.11.10 ครูจะต้องสอนวิชาศิลปะศึกษาให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ เป็นการจูงใจให้เด็กสนใจในบทเรียนและเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้มาก ภายในการเรียนกับวิชาต่างๆ และใช้วิชาศิลปะทำกิจกรรมของวิชานั้นๆ เช่น เรียนเรื่องนก ก็จะวาดนก พับนก ปั้นนก ฯลฯ เป็นต้น

สรุปได้ว่า บทบาทครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ส่งเสริมความเป็นอิสระในการคิดส่งเสริมความเป็นอิสระในการวางแผน ส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง ส่งเสริมให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง ส่งเสริมให้เด็กเกิดคุณลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน หากครูอนุบาลสามารถปฏิบัติได้จะสามารถส่งเสริมทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ ดังนั้น ครูที่สอนเด็กให้มีความคิดสร้างสรรค์ จึงควรมีลักษณะที่พิเศษเฉพาะด้านในด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่จะสอน ตลอดจนเทคนิควิธีการสอนและคุณลักษณะอื่นๆ ที่จะเป็นโดยทั่วไป

3.12 การวัดความคิดสร้างสรรค์

การวัดความคิดสร้างสรรค์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้เจริญถึงขีดสูงสุด ทำให้ทราบระดับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กและเป็นข้อมูลให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น วิธีวัดความคิดสร้างสรรค์ได้มีการค้นคว้าและพัฒนามาเป็นลำดับ ซึ่ง อารี รังสินันท์ (2532:164-174) กล่าวว่า

3.12.1 สังเกต หมายถึง การสังเกตพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกเชิงสร้างสรรค์ เป็นวิธีการที่พ่อแม่ ครู ผู้ปกครอง สามารถใช้ได้เพราะบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ใกล้ชิดเด็ก และรู้จักเด็กดีกว่าบุคคลอื่น แต่ครูและผู้ปกครองควรทราบและเข้าใจพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ที่เด็กแสดงออกได้ถูกต้อง มิฉะนั้นจะทำให้ผลของการสังเกตผิดพลาดไป

3.12.2 การวาดภาพ หมายถึง การให้เด็กวาดภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนด เป็นการถ่ายทอดความคิดเชิงสร้างสรรค์ออกมาเป็นรูปธรรมและสามารถสื่อความหมายได้ สิ่งเร้าที่กำหนดให้เด็กอาจเป็นวงกลม สีเหลี่ยม แล้วให้เด็กวาดภาพต่อเติมให้เป็นภาพ

3.12.3 รอยหยดหมึก หมายถึง การให้เด็กดูภาพรอยหยดหมึกแล้ววาดตอบจากภาพที่เด็กเห็น มักใช้กับเด็กวัยประถมศึกษาเพราะเด็กสามารถอธิบายได้ดี

3.12.4 การเขียนเรียงความและงานศิลปะ หมายถึง การให้เด็กเขียนเรียงความจากหัวข้อที่กำหนด และการประเมินงานจากงานศิลปะของนักเรียน นักจิตวิทยาที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าเด็กในวัยประถมศึกษาที่มีความสำคัญยิ่ง หรือจัดอยู่ในช่วงวิกฤติของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เด็กมีความสนใจในการเขียนสร้างสรรค์และแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ในงานศิลปะ

3.12.5 แบบทดสอบ หมายถึง การให้เด็กทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์มาตรฐาน ซึ่งเป็นผลมาจากการวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์มีทั้งใช้ภาษาเป็นสื่อ และที่ใช้ภาพเป็นสื่อแล้วเร้าให้เด็กแสดงออกเชิงความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ในปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

3.12.5.1 แบบทดสอบความคล่องแคล่วของกิลฟอร์ด และคริสเตนเสน (Guilford and Christensen Fluency Test) แบบทดสอบนี้คิดขึ้นเพื่อวัดความคิดกระจาย (Divergent Thinking) โดยมุ่งวัดดังประกอบในแต่ละเซลล์ตามโครงสร้างสมรรถภาพทางสมอง ซึ่งมี 3 มิติ คือ เนื้อหาที่คิด (Content) วิธีการคิด (Operation) และผลิตภัณฑ์แห่งความคิด (Product)

3.12.5.2 แบบทดสอบวอลเลซและโคแกน (Wallach and Kogan) แบบทดสอบนี้ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 5 ฉบับ ใช้เวลา 15 นาที

3.12.5.3 แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์ (Torrance Test of Creative Thinking) ซึ่งมีทั้งแบบสำรวจ แบบทดสอบหลายรูปแบบ สำหรับแบบทดสอบทอร์เรนซ์ (Torrance) ได้พัฒนาขึ้นภายในขอบเขตและเนื้อหาทางการศึกษา แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์ มีดังต่อไปนี้

1. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยรูปภาพ (Thinking Creatively With Pictures) มี 2 แบบ คือ แบบ 1) และแบบ 2)

แบบ 1) ประกอบด้วย แบบทดสอบย่อยหรือกิจกรรม 3 กิจกรรม ใช้เวลาชุดละ 10 นาที ดังนี้

กิจกรรมชุดที่ 1 การวาดภาพ (Picture Construction) ให้ต่อเติมภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ได้ภาพแปลกใหม่ และตั้งชื่อภาพให้แปลกที่สุด

กิจกรรมชุดที่ 2 การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ (Picture Completion) ให้ต่อเติมภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนดเป็นเส้นในลักษณะต่าง ๆ ให้ได้ภาพที่แปลกและน่าสนใจที่สุด และตั้งชื่อภาพด้วย

กิจกรรมชุดที่ 3 การใช้เส้นคู่ขนาน (Parallel Line) ให้ต่อเติมและตั้งชื่อภาพของเส้นคู่ขนาน จำนวน 30 คู่ และไม่ซ้ำกัน

แบบ 2) เป็นแบบทดสอบคู่ขนานกับแบบ 1) โดยกิจกรรมชุดที่ 1 และ 2 ให้สิ่งเร้าที่ต่างจากแบบ 1) ส่วนกิจกรรมชุดที่ 3 การใช้วงกลม (Circles) ให้ต่อเติมภาพสิ่งเร้าที่เป็นวงกลม จำนวน 30 วงกลม ให้เป็นภาพที่แตกต่างกันและแปลกใหม่

2. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยภาษา (Thinking Creatively With Words) มี 2 แบบ คือ แบบ 1) แบบ 2) เป็นแบบทดสอบคู่ขนานเช่นเดียวกัน คือ ลักษณะของแบบทดสอบเหมือนกัน แต่สิ่งเร้าต่างกันเท่านั้นประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 7 กิจกรรมดังต่อไปนี้

กิจกรรมชุดที่ 1 การตั้งคำถาม ให้ตั้งคำถามที่ไม่ธรรมดาจากภาพที่กำหนดให้มาให้มากที่สุด

กิจกรรมชุดที่ 2 การเดาสาเหตุ ให้เขียนสาเหตุเกี่ยวกับเหตุการณ์จากภาพในกิจกรรมชุดที่ 1

กิจกรรมชุดที่ 3 การเดาผลที่จะเกิดตามมา ให้เขียนผลที่อาจเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ในภาพที่กำหนดให้จากกิจกรรมชุดที่ 1

กิจกรรมชุดที่ 4 ปรับปรุงผลผลิตให้ดีขึ้น ให้ดัดแปลงสิ่งที่กำหนดให้มาให้มากที่สุด

กิจกรรมชุดที่ 5 ประโยชน์ของสิ่งของ ให้บอกประโยชน์ของสิ่งของที่กำหนดให้มา ให้มากที่สุด

กิจกรรมชุดที่ 6 ตั้งคำถามแปลกๆ จากสิ่งของที่กำหนดให้

กิจกรรมชุดที่ 7 การสมมติอย่างมีเหตุผลให้คิด หรือเดาว่าจะเกิดอะไรขึ้นจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ที่ไม่น่าเป็นไปได้

3. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยเสียงและภาษา (Thinking Creatively With Sounds and Words, Sounds and Images)

4. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว (Thinking Creatively in Action and Movement)

สรุปได้ว่า การจะวัดความคิดสร้างสรรค์ของเด็กครูหรือผู้เกี่ยวข้องกับเด็กสามารถเลือกวิธีการในการวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กได้หลากหลายรูปแบบ แต่สิ่งที่สำคัญที่ผู้วัดควรพิจารณาถึงคือระดับอายุของเด็กด้วย

4. แผนการจัดประสบการณ์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2540:46) กล่าวว่า แผนการจัดประสบการณ์หรือแผนการสอน หมายถึง การนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่ต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล เพื่อใช้สอนในช่วงเวลาหนึ่งๆ โดยกำหนดเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์ของการเรียนย่อยๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น ซึ่งถ้ากล่าวอีกนัยหนึ่งแผนการสอนก็คือ การเตรียมสอนเป็นรายลักษณะอักษรล่วงหน้าหรือบันทึกการสอน นั่นเอง

การวางแผนการสอน ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญดังนี้

- 4.1 ศึกษาหลักสูตรโดยอ่าน ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับ
 - 4.1.1 เหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตร
 - 4.1.2 ความคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร
 - 4.1.3 หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร
 - 4.1.4 เวลาเรียน แนวดำเนินการ การวัดและประเมินผล

ทั้งนี้เพื่อมองให้เห็นภาพปลายทางว่า หลักสูตรต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติอย่างไร ผู้สอนควรคำนึงถึงตลอดเวลาที่ทำการเตรียมการสอน และลงมือสอน ผลที่ได้รับ คือ คุณลักษณะตามแนวคิดพื้นฐาน หลักการ จุดมุ่งหมาย และจุดประสงค์ของหลักสูตร

4.2 ศึกษาคำอธิบายเพื่อให้ผู้สอนทราบว่า

- 4.2.1 จะสอนอะไร คือ สอนที่เป็นเนื้อหาสาระ
- 4.2.2 สอนอย่างไร คือ สอนที่เป็นแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอน

สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ

- 4.2.3 ผลที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน

4.3 การเขียนสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้

การเขียนสาระสำคัญที่จะต้องเขียนครอบคลุมพฤติกรรมเด่นหรือจุดประสงค์ปลายทางและขอบข่ายเนื้อหาที่จะสอน การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้จะเป็นตัวบ่งชี้ความรู้และพฤติกรรมที่ผู้เรียนจะได้จากการเรียนรู้จากเรื่องนั้น ๆ ฉะนั้นจุดประสงค์การเรียนรู้จะสอดคล้องกับจุดประสงค์ปลายทาง สาระสำคัญ และทักษะกระบวนการที่ต้องการนำมาให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและสัมผัสจริง

4.4 นำส่วนที่เป็นแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ต้องการให้นักเรียนฝึกปฏิบัติมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

4.5 ทำกำหนดการสอนเป็นการเตรียมการสอนก่อนที่จะนำไปเขียน

4.6 ลงมือเขียนแผนการสอน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

4.6.1 หัวข้อเรื่อง กล่าวถึง แผนการสอนเรื่องอะไร จำนวนกี่คาบ

4.6.2 สาระสำคัญ เป็นการนำสาระสำคัญของหัวเรื่องที่เรียนไว้ มาเขียนในส่วนนี้

4.6.3 จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นการนำจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เตรียมไว้มาเขียน

ให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่จัดไว้

4.6.4 กิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนนำกิจกรรมที่เขียนไว้มาเพิ่มเติมรายละเอียดให้ผู้เรียนลงมือคิด อภิปราย สนุกกับการเรียน และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

4.6.5 สื่อประกอบการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องคิดพิจารณาใช้สื่อประกอบกิจกรรมแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนใช้และสรุปความรู้ด้วยตนเอง

4.6.6 การวัดประเมินผล ผู้สอนควรกำหนดวิธีการวัดประเมินผล การเรียนการสอนทุกครั้ง หลังจากจบแต่ละแผนการก่อน เป็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่

4.6.7 ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา เป็นองค์ประกอบหนึ่งของแผนการสอนที่ครูผู้สอนเขียนแผนการลงเสร็จแล้วต้องนำไปให้ผู้บริหารตรวจแผนการสอนก่อน ซึ่งผู้ตรวจอาจมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขบางอย่าง ซึ่งผู้สอนจะต้องปรับปรุงใหม่

4.6.8 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะหลังการใช้แผนการสอน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความก้าวหน้าทางการเรียน สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3-4 ปี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปิยาพร นันทะพงษ์ (2534) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลแพร่ พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนอนุบาลมีการพัฒนาได้ถ้าครูมีพฤติกรรมการสอนที่เหมาะสม

กนกวรรณ บางภิกพ (2536) ได้สนใจศึกษาผลของการจัดประสบการณ์ด้วยการระดมสมองที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่า หลังจากจัดการประสบการณ์ด้วยการระดมสมอง เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

บุญจง เรื่องสะอาด (2539) ได้ศึกษาสภาพการอบรมและปลูกฝังจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า จริยธรรมที่ครูปลูกฝังในโรงเรียนมากได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความสามัคคี โรงเรียนเป็นแหล่งที่โรงเรียนผู้จริยธรรมของนักเรียนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ครอบครัว สถาบันศาสนา สื่อมวลชน และเพื่อน บุคคลที่เอาใจใส่ส่งเสริมจริยธรรมวิธีสอนจริยธรรมที่ครูใช้มาก คือ การยกตัวอย่างและเล่านิทานเปรียบเทียบ

ประสพพร มโนวงศ์ (2539) ได้ศึกษา การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดของวิลเลียมส์ พบว่า พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังจากได้รับการสอนตามแนวคิดของวิลเลียมส์สูงขึ้นและสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์

ภาวณี ศรีมูล (2539) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่ปรากฏ ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ผลการวิจัยพบว่า นิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้มีแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมที่สอดคล้องกับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) 12 ประการ จาก 13 ประการ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมที่สอดคล้องมากที่สุด คือ ความซื่อสัตย์สุจริต รองลงมาคือ ความอดทน

จินดา วสุอุคม (2541) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสุทธธรรมาราม จังหวัดนครนายก พบว่า หลังการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

อินทิรา รุมาส (2545) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการแสดงคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถพบได้เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความมีวินัย ด้านความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย และด้านความรักและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากผลการศึกษาข้างต้น พอสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นมาได้ โดยการจัดประสบการณ์และบรรยากาศให้เหมาะสมและทำอย่างต่อเนื่องกันไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่